

Leto
X.

DOM IN SVEI

Štev.
11.

Ureja:
dr. Fr. Lampe.

V Ljubljani.
1897.

Tiska:
Katol. Tiskarna.

V Ljubljani, dné 1. rožnika 1897.

Vsebina 11. zvezka.

	Stran
Cvetje s polja modroslovskega. (Spisal dr. Fr. L.) [Dalje.]	321
Moja pot. I. II. (Zložil F. S. Finžgar.)	322
Delavcu. (Zložil Jožef Volc.)	323
Pijančev sin. (Povest. — Spisal Ivan M.) [Konec.]	324
Ob Balkanu. (Spomini iz Bolgarije. — Spisal Jos. Repina.) [Dalje.]	332
Vzori in boji. (Po prijateljevih pismih priobčil Jož. Ošaben.) [Dalje.]	337
Rajnemu Lovrétu. (Zložil Anton Medved.)	339
Celje in okolica. (Narodno-društvene črtice. Poleg raznih spisov sestavil A. Fékonja.) [Konec.]	340
Klinopisni spominiki in sv. pismo. (Spisal dr. Fr. Sedej.) [Dalje.]	344
Prodiranje proti severnemu zemskemu tečaju. (Spisal dr. Simon Šubic.) [Konec.]	348
Književnost	352
Slovenska književnost. <i>Katoliški Obzornik</i> . — <i>Drobtinice</i> . XXIX. letnik. — <i>Zabavna knjižnica za slovensko mladino</i> . VI. zvezek.	

Na platnicah.

Pogovar Od pijače, inu ventočejna tega Vina med enim G: Fajmoštram,
inu med šterjim Farmanim. [Dalje.]

Slike.

Mati Italijanka	321
Skrb za družinico. (Slikal H. König.)	328, 329
G. F. Grotefend	345
Perzepoljski napis B in G	347
Obraz iz srednje Evrope v predzgodovinskem času	351

Listnica uredništva. Ker je uredništvo nekaj časa sèm jako obloženo z delom,
vljudno prosimo dopisovalce, naj nam ne zamerijo, kadar takoj ne odgovorimo.

Dobé se še letniki: IV. po 2 gld., V. po 3 gld., VII., VIII. in IX. po 4 gld. 20 kr

„Dom in Svet“ stane za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta
2 gld. 10 kr., za četrt leta 1 gld. 5 kr. Za dijake na leto 3 gld. 40 kr.,
za pol leta 1 gld. 70 kr., za četrt leta 85 kr. V tuje dežele po
1 gld. 20 kr. na leto več. Dobivajo se še vse lanske (1896) številke.

Uredništvo in upravništvo je v Marijanišču. Za ljubljanske
naročnike posreduje tudi „Katoliška Bukvarna.“

Cvetje s polja modroslovskega.

(Spisal dr. Fr. L.)

(Dalje).

II. del: O nravni dobroti.

1. Predmet tega oddelka.

Veličasten je pogled na čudovito modro urejeni svet, iz katerega zajema naš um resnic brez konca in kraja. Kamor se ozremo in karkoli premislimo, vse nam kaže kaj novega, zanimivega.

V tem ogromnem svetu živi tudi človek, ima razne potrebe in pa razne moči. Potrebe ga gonijo sem in tje, in ker ima moči za delo, deluje na razne strani, deluje telesno in duševno, z umom in voljo. Vsakdo vé kolikor toliko, kaj in kako delujemo. Naše delovanje je tako obširno, da ga ne more vsega preiskovati jedna sama znanost, zlasti še zato ne, ker se dá obdelovati z raznih strani.

Lahko si ogledamo človeško delovanje na primer iz tega ozira, kakšno je sploh, kakšno je v posebnih razmerah, kako se preminja, kako napreduje. Preiskujejo delovanje našega telesa (fizijologija), naše duše (psihologija ali dušeslovje), zgodovinski razvoj (zgodovinopisje). A preiskovati se dá tudi z ozirom na to, kakšno bi naše delovanje moralo biti. Vemo namreč, da ni vse jedno, ali je naše delovanje tako ali tako, marveč v pameti so pravila, ki nam vелеvajo to storiti, a ono opustiti. Vesoljno človeštvo priča, da so res taka pravila ali taki zakoni v naši naravi; ti zakoni določujejo in uravnavajo naše delovanje. Kadar se naše delovanje vjema z za-

konom ali pravilom, imenujemo je dobro, kadar se ne vjema, tedaj je zlo ali hudo ali slabo.

Ti zakoni ali omenjena pravila so za naše delovanje jako imenitna. Človek se zaradi njih razločuje od vseh drugih zemskih bitij. Ako opazujemo in preiskujemo človeško delovanje z ozirom na te zakone, sestavimo lahko posebno vedo, ki ima svoj posebni značaj in namen. Imenuje se ta veda *n r a v o s l o v j e*, in s to se hočemo pečati v tem (II.) delu.

Kakor smo določili in dokazali v I. delu glavne resnice o svetu, tako se oziramo v tem delu na drugo vodnico svoje pameti, na *d o b r o t o*; po tej ideji bomo presojali dejanja in kazali, kaj je *n r a v n a d o b r o t a*, kdaj so dejanja dobra, kdaj niso dobra, in kakšen uspeh imajo.

Kako imeniten je ta nauk, treba le omeniti. Ta nauk nam kaže pravo ceno ali vrednost vsega našega delovanja, kaže nam, za kateri namen treba delovati, kaže nam smoter in tudi sad našega dela. Ako nam je odpiral I. del zaklade resnic, kaže nam ta del pot do npravne popolnosti.

2. Podlaga npravnosti.

Kako velik je razloček med dejanjem človeškim in dejanjem živalskim! Ako jezen človek ubije soseda, ako razjarjen vol nabode svojega strežnika — tedaj je oboje dejanje sicer nasilno, toda človek je storil hudobijo, vol pa ne. Zakaj ne? V čem je razloček?

Spomnimo se, da ima človek prosto ali slobodno voljo, kakor smo trdno dokazali.

Mati Italijanka.

Zato so njegova dejanja prosta. Vabi ga želja ali nagnjenje, prigovarjajo mu drugi ljudje, naj kaj stori, a on le ne stori; stori pa to, kar hoče. Vol ni mogel storiti drugače, kakor je storil, ker ima samo nagon; samo jedna notranja sila je nagibala žival, da je zdivjala proti človeku. A v človeku ne deluje samo jedna sila, ki bi ga gonila, marveč v sebi ima višjo moč, da ustavi in zadrži vsak notranji nagib, da ga presodi, odobri in šele potem mu dá prosto pot. Jezni človek začuti v sebi močen nagib, da bi poškodil nasprotnika, toda ta nagib imamo v oblasti svoje slobodne volje; nagib mora iti — da rečem v primeri — pod jarem naše volje, ki lahko ž njim naredi, kar hoče.

Prosta volja je prva podlaga za нравnost. Ako ne bi bili prosti, tudi ne bi bili nravni. Zaradi tega je popolnoma nedosledno, ako panteisti kakor SPINOZA, ali celó materijalisti govoré o nravnosti. Njih nravnost ni nravnost v našem pomenu.

Vse gibanje v rastlinah in živalih se godi tako, kakor je uravnavajo nepremenljivi zakoni. Ne morejo drugače, kakor delajo. Zakon jim določuje pot in način — vse. Kaj pa človek? V njem ne deluje zakon tako, ampak ozira se na njegovo prosto voljo: zatorej mu zakon ukazuje, kaj naj stori, kaj opusti. Zakon je torej v človeku vse drugačen kakor v živalih.

Dejanje človeško pa se po tem zakonu ali ravná ali ne ravná. Nikakor pa ne more človek — če je le pri pameti — tako delati, da ne bi se oziral na zakon. Vselej pomislimo: ali smemo, ali ne, ali je dobro, ali ni dobro.

Zakon, ki nam zapoveduje in prepoveduje, je tudi podlaga nravnosti.

Naposled pravi tudi vsakateremu zavest, da ne more delati brez namena (smotra). Ako ne mislimo na to, kar hočemo doseči, kako naj delamo? To je torej v naši pametni naravi. Kaj pa nam je namen? Nekaj takega, kar se nam zdi dobro, ugodno, prikladno. Ne moremo si želeiti nič neugodnega ali slabega. Iz tega je razvidno, da težimo vedno za takim namenom, ki se nam zdi dober. Vendar pa hočemo včasih

kaj hudega, da iz njega pride kaj dobrega; n. pr. rano si damo izrezati, čeprav nas boli, ker je naš namen, da bi s tem ozdraveli. Potemtakem je vsaj naš poslednji namen taka stvar, ki se nam zdi dobra.

Tudi to je podlaga nravnosti, da težimo po namenu. V vsakem nravnem dejanju vidimo to podlago; kjer pa ni prostosti, kjer se človek ne zaveda zakona, kjer bi ne mogel delati z namenom, tam ni nravnosti. Zato niso nravna dejanja malih otrok, brezumnih ali slaboumnih ljudij, ali pa onih, ki so si zblodili um, kakor v pijanosti, besnosti itd.

Beseda n r a v pomenja sicer navado ali šego, potem človeško posebnost ali svojstvo, v našem pomenu pa je nrav najplemenitejša posebnost, s katero je naše delovanje umerjeno po nravnem zakonu.

Samo po sebi se umeva, da je človek nraven po svojem bistvu, ne iz navade. Mnogi novodobni modroslovci hočejo vse razlagati iz same navade. Toda to je popolnoma krivo. Privadimo se zunanjega dela, privadimo se tujega jezika, nesrečnež se privadi bede, a nravnost nima s temi stvarmi nič opraviti. Nravnost se opira na stvari, ki se ne dádo pridobiti z vajo. Nravnost se ozira na zakon, in zakon nas veže: kako bi se ga pa privadili, ko bi ga ne imeli v sebi? Kako naj se kdo privadi godbe, ako nima nič posluha!

Drugi pravijo, da je nravnost na podlagi živčnega delovanja. — A govorili smo že, da je to brezumna misel. Živci in čutila ne morejo ločiti, kaj je dobro, pošteno, pravično, kaj pa ni. Kdor stavi nravnost na krivo podlago, ni boljši od onega, ki jo taji.

Izkušnja uči, in kdor pozná človeške slabosti, pritrdi rad tej misli, da imajo resnični nauki o nravnosti veliko sovražnikov in sicer takih ljudij, katerim so nravni zakoni nadležni in zoperni. Taki bi jih radi utajili ali z napačno razlago uničili.

Prave vede naloga pa je, da spozna čisto resnico, čeprav nam ni vseskozi prijetna in ljuba.

(Dalje.)

Moja pot.

I.

Kako si otožna, puščobna ravan!
Brez lista razpokane breze,
Tolmuni nasičeni kalnih vodá,
Pot z mahom usehlím pretkan.
Po njem pa lena golazen mi leze,
Ki vira in konca ne zná.

Tihota neljuba po logu,
Kot bila vsaka breza bi smrt.
Ne gane se veja, ne gane se ptica,
Zadremal pod zemljo je krt. —
Pač. Vrana je moja družica,
Ki kraka na brezovem drogu.

A njo po družbi tudi skomina —
Zakroče in prhne mi v zrak —
In mrtva je gozdna ravnina,
Le moj jo oživlja korak.

Pomladi žarek trepeče —
Oj solnce pomladi čudesa troseče!
Čudesa življenja in sreče!
Drugodi seveda, a tukaj nikdar,
Ker smrt na ravnini je tej gospodar.

Objela otožnost mi dušo je mlado,
In bil sem nesrečen v odurni goščavi.
Drugam pohitelo srce bi mi rado,
Da tam se zvedrí in ozdravi.

A kaj, ker na tujo si zemljo pregnan,
Na ptuje ravnine, na ptuje ljudi prikovan!

Ni res! — Telo je samo prikovano,
A duhu na veke prost je polet.
Odrpto nebo mu je prostrano,
Odrpt iz daljave v daljavo pogled.
In dvigne se duh mi v deželo nazaj,
Kjer s cvetom odeva se gaj,
Kjer poje škorjanček nad njivo,
Kjer jezero pljuska vabljivo,
Kjer viri šumljajo, kjer reke vršé,
Kjer beli snežniki v nebesa kipé!

— — — — —
Dovolj! — Na desno se pot je obrnil:
In duh se nazaj mi je vrnil:
A kaj je plačilo užitega raja?
Da žalost še večja srce mi napaja.

II.

Razpotje.

Na trhlem križu Ti visiš,
Razpet, otožnih lic.
V bolesti smrtni mi blediš,
Krog sè nec krona iz bodíc.

Razpelo sveto,
Izdelek nisi slavnih rok!
A vendar tvoj obraz —
Ne smeh, ne jok —
Otožne duše je izraz.

Slučaj?

Oh ni! Saj trn predobro vé,
Da stlali so na pot
Le trnje ostro Ti ljudje,
Čeprav so zvali Te: Gospod!

Samevaš.

Poredko mimo človek gré,
A večkrat sreča Te vihar.
Ne venčajo človeške te roké,
Le vreme tvoj je gospodar.

Ker ne ljudje,
Zato te trn samo krasí,
Ki se ob deblu tvojem slok
Ovija divje, brez skrbí
Potrtih svetih nog.

Zveličar moj!

Če meni trnjeva je pot,
Saj ni zato mi žal:
Saj ločil rad se bom od tod
In rad življenja pot končal.

F. S. Finžgar.

Delavcu.

Ko delavec samši, utrujen in lačen
Na večer se vračaš domóv,
Osorno-uporno leskeče okó ti,
Kot nosil bi v duši otróv.

Molcé prislušskaval besedam si takim
In dušo ob njih si pojíl,
In nekega dneva ti duh je zagôrel
Brezmejno osvetnih čutil . . .

„Kdor žuljev na dlani pekočih ne nosi,
Ne misli, ne čuti s teboj!“
Takó ti nedavno pri delu zatrdil
Skrivnostno prijatelj je tvoj.

Od takrat še danes, ko truden in lačen
Na večer se vračaš domóv,
Osorno-uporno leskeče oko ti,
Kot nosil bi v duši otróv.

„Vse bele roké in oblastna njih dela
Sovraži, sovraži na smrt,
Pa skoraj slobode, enakosti, bratstva
Na zemlji ti raj bo odrpt!“

Ne veš, ko te gledam, kakó se mi smiliš,
Kakó bi pomogel ti rad!
A zdiš se mi trd kot v omotici človek,
Ki v srce ga pičil je gad.

Nikomur več sluga in suženj ne bodi,
Nikomur ne bodi več stroj —
Za nami prijatelj, za-sé in družino,
Za nami, prijatelj, na boj!“

Ná rôko, prijatelj! — I zanjo ne maráš . . .
Besedo vsaj sprejmi v spomin:
Oh gledi in pazi, da tukaj in tamkaj —
Na veke ne bodeš trpin.

Jožef Volc.

Pijančev sin.

(Povest. — Spisal *Ivan M.*)

(Konec.)

VII.

Janko je sedel v svoji sobi. Pred njim na mizi je brlela svetilka in slabo svetila na odprto knjigo, nad katero je bil nagnjen. Bil je globoko zamišljen. Skozi priprto okno je prihajal šum in hrum iz spodnjih prostorov, kjer je bila zbrana gospôda. Zdajci zazveni godba, šum se poleže za hip, nato pa nastane vnovič.

Pred jedno uro je sanjaril v lopi. O, kaj je premišljeval! Materina smrt, dosedanje življenje, trpljenje — vse ga je napolnjevalo z otožnostjo, z žalostjo. Pred seboj ni videl nobene zvezde, bodočnost se mu je kazala brez veselja.

In ura je minula. Kako vse drugače misli Janko sedaj! Vsa minulost mu je izginila izpred očíj, sedanost se mu je prikazala v rožni, dišeči obleki. Zatorej treba poskrbeti, da mu bodočnost ne uide, da mu dá obresti od truda in trpljenja.

Ljubezen, — nikdar še ni občutil tako globoko v srcu te besede, — mu miglja iz te bodočnosti; v njenem svitu je zagledal nakrat svet v drugačni obliki. Ni tako žalostno in obupno to življenje. Ako nas zadene na jednom kraju izguba in žalost, odpre se nam drugi predal, ki krije v sebi veselje in radost. — Odslej se hoče še marljivejše poprijeti učenja, da napravi vse izkušnje in doseže svoj najbližji namen — doktorat. In ako se bo kdaj podpisaval dr. Janko Stanič, potem pride na Selo, naznani se po slugi gospodu državnemu poslancu in njegga soprogí, stopi pred nju in ju zaprosi za hčerko Heleno. Zakaj bi mu jo odrekla, kadar spoznata, da se oba ljubita? Janko si je ves prizor snubitve in zaroke že slikal v duhu. Kako neskajeno veselje, kako tiha, mirna sreča ga čaka! Dobi si cesarsko službo, in ko doseže primerno stopinjo, da bo imel dovolj plače, tedaj pride poroka. Tako si je vse natanko izrisal. Da, bujna domišljija dovolila mu je celó zreti podobo svoje neveste v svatovskem oblačilu!

Nekdo potrka na vrata. Janko se vzbudi iz sanjarjenja, spomni se, da luč preslabo brlí, da se komaj črke razločijo, in dovoli vstop. V sobo stopi njegov učenec, mladi baron Alfred.

„Oprostite, gospod učitelj, da vas motim. Meni je dolgčas v moji sobi. Vse sem že poskusil, bral sem, citral sem, učil sem se, toda nič mi ne ugaja.“

„Pa zakaj niste v povabljeni družbi?“

„Ne ljubi se mi. — Ha, nekaj vam imam povedati, gospod Janko“, dejal je Alfred prijazno

se nasmihajoč; najbrže se mu je dobro zdelo, da more on kaj povedati gospodu učitelju, „moja mama pa gospa iz Sela sta se pogovarjali o vas!“

„Tako, o meni?“ začudil se je Janko. Nekako neprijetno ga je ganila ta novica; vedel je, da je prišel pri gospej iz Sela v malo nemilost, torej ni mogla nič dobrega o njem govoriti.

„Da, o vas! — Stal sem ne daleč od njiju, pa sem slišal vse. Ona gospa je pripovedovala moji mami, da ste vi navdušen Slovenec, da ste se brezobzirno proti njej obnašali, da ste jo celó zbadali. Rekla je, da se čudi, zakaj je gospod papa vas izbral za mojega učitelja.“

„Tako! In vi ste to poslušali?“ Janko je uvidel, da je to nevarno za spoštovanje, katero mu je dolžan učenec.

„Ne bodite hudi! Jaz vas imam rad, jako rad, in ne vem, ali bi bil kak drug gospod tako dober.“

Janko je videl, da ni napravilo to nobenega učinka pri učencu. Pomirjen je vprašal:

„In kaj je vaša gospa mama odvrnila?“

„Da je z vami prav zadovoljna, kakor tudi papa; da ste dober, priden človek, in še nadalje vas je pohvalila.“

Janko je to slišal rad in nerad. Nerad je slišal, ker je prišlo iz ust učenčevih, rad pa, ker je zvedel tako, da ga imajo baronovi radi. Žal mu je pa bilo, da je gospa Premčeva huda nanj. Njena nevolja ali zadovoljnost proti njemu bi mu bila malo važna, ako bi Helene ne bilo. Vendar je upal, da si zopet pridobi njeno naklonjenost do takrat, ko bo pred njo stopil s prošnjo.

Ko je čez nekaj časa Alfred zapustil sobo, ni mislil več na pogovor med baroneso in gospo Premčevo. Udal se je zopet mislim, ki so mu bile najljubše. Prijel je za pero in pisal prijatelju na Dunaj, da je „kocka padla“.

Za Janka so se pričeli sedaj dnevi poezije. Prepričan sem, da bi se bil napolnil marsikateri bel listič z verzi, ko bi bil Janko pesnik. Toda Bog mu ni dal zmožnosti, ustvaril mu je le živo-čuteče srce, kar ni samo pesnikom lastno, temveč tudi marsikateremu navidezno prozajičnemu človeku. Kar se mu je v srcu na skrivnem godilo, to ni zagledalo belega dné. K večjemu mu je v očesih zažarelo, ko je govoril

s Heleno, ali mu je rdečica preplavila obličje, ko je zaslišal v obližju njen klic. Ko pa je bil sam zvečer ob oknu in zrl proti Selu v črnem, temnem smrečju, bilo mu je oko sanjavo in pogled je bil hrepeneč.

Kjer ima človek zaklad, tam ima srce. Janka je vedno vleklo v Helenino obližje. Večkrat je obiskal Selo. Srečaval je večkrat Heleno. Ali je bilo to srečavanje zgolj naključje, ali pa je ta ali oni kaj pripomogel k temu, ne vem. Na skupnem izprehodu je Janko ognjevito razkladal in pojasnjeval slovenske pesnike, hoteč Heleno poučiti o slovenski književnosti. Njegova vnema in gorečnost in njegova zgovornost sta res navdušili Heleno, ki je gledala odslej Slovenstvo v vse drugačni luči.

Prišla je jesen v mirno dolinico.

Življenje na deželi je izgubilo zanimivost in prijetnost za mestno gospôdo. S Sela so se preselili v Ljubljano. Predno so odšli, posetili so baronove na Gabrovcu. Ko je šla gospa s Heleno skozi park, srečala je Janka, ki se je izprehajal z Alfredom.

Janko se je priklonil in ko je zvedel od Helene, da odidejo, izrazil je svojo zahvalo za zabavo, katero je imel na Selu.

Za slovo mu je podala najprej gospa roko s hladno opomnjo, da jo bo veselilo, ako se še kdaj sestanejo. Toda povabila ga ni, naj se, ako pride v Ljubljano, oglasi pri njih. Helena je čutila, da se spodobi, da ga povabi vsaj ona. Podala je Janku roko; Janko je pa začutil majhen, droben listič v svoji roki. Stisnil ga je skrivaj med prsti in tudi njej, kakor materi poljubil roko. Ločili so se. Ko je bil Janko sam, čital je na lističu besede: „Pišite mi kaj“, in poleg je bil naslov stanovanja v Ljubljani.

Ne dolgo potem so zapustili tudi baronovi z Jankom Gabrovce in se nastanili v Gradcu.

Od tod je romalo marsikatero drobno pisemce v belo Ljubljano in iz Ljubljane v Gradec.

VIII.

Po zimí je stopala nekega dné gospa Premčeva s Heleno po ulici. Bližal se je božič, in treba je bilo nakupiti to in ono, da se dá hišini in služabniku, da se pošlje tej ali oni dobrodelni družbi za ubožne otroke srajca ali hlačice ali pa čevlji. Bilo je proti večeru. Ljubljanska megla se je polastila vseh kotov in koticov mesta. Prav neprijetna je bila hoja po blatnih ulicah. Bila je deževna zima.

Gospa je zapustila s Heleno prodajalno in se bližala svojemu stanovanju. Na obeh rokah je držala majhne papirnate zavitke, istotako tudi Helena.

Ko dospeta na Dunajsko cesto in zavijeta v stransko ulico, pride jima nasproti pijan človek. Komaj se je držal po koncu, noge so se mu tresle in omahovale. Roke je vihtel v kolobarju okrog sebe, rdeče, otekle oči so štrlele v luže in blato, lica so bila nabrekla in imela vsa znamenja žganjarska. Mož je rinil počasi po blatu, loveč se vsak hip z rokami po zraku, med tem pa se pogovarjal sam seboj v jeziku le njemu razumljivem. Ko se je približal damama, stopil je na stran v cestni jarek, pri tem pa je zmanjkalo gugajočemu se telesu ravnotežja. Mahanje rok ni moglo preprečiti, da se ne bi bil zvrnil počez na tlak, damama tik pred noge in jima tako zaprl ozko ulico.

Gospa je prestrašena zavpila in potegnila Heleno za rokav nazaj, ki je bila tudi vsa prepadena ob tem kritičnem padcu. Mož je izkušal vstati, z levo roko se je oprl ob tlak in pogledal kvišku; toda glava mu je omahnila, telo je padlo zopet nazaj na trdo ležišče. Iz grla je prihajalo čudno grgranje, iz kretanja pa je bilo sklepati, da je pijanec skoro zaspal.

Kar prihiti izza ogla mestni stražnik. Jako jima je ustregel, ko je stopil k pijancu, premeril ga od pošvedranih čevljev do razkuštrane glave.

„Aha, zopet si tukaj!“ zamrmral je stražnik polglasno. „Hej, po koncu, ti zgaga pijana!“ je zarjul nato in stresel silovito desnico.

Pijanec je izpregledal, zagrgral nekaj nerazumljivega in se začel truditi in napenjati, da bi vzdignil telo. Toda ni se mu hotelo posrečiti. Stražnik videč, da dami čakata, ujezil se je, zgrabil pijanca za vrat in ga močno stresajoč spravil na kolena. Potem je pobral umazan klobuk in ga mu posadil na glavo.

Ker se le še ni mogel spraviti po koncu in je nasprotno mislil povrniti se v prejšnjo ležo, prijel ga je stražnik pod pazduho in spravil tako na noge. Pijanec je bil videti vaje takega ravnanja. Popolnoma nič ni nasprotoval strogemu stražniku, temveč dal se je odpeljati kakor krotka ovčica v luknjo. Pač je imel stražnik velik križ, ko je visel ob njem in rinil sedaj v to, sedaj v ono stran.

Dami je bilo sram pred mimogredočimi, da se jima je zgodila taka neprijetnost. Ko je stražnik držal pijanca po koncu, nadaljevali sta svojo pot. Predno sta pa še odšli, je gospa prijazno namignila rešitelju:

„Hvala vam! To je sitnost, kaj ne?“

„Da, gospa, ta nam dela preglavice Marsikaterikrat sem ga že tako-le peljal na stražnico, toda mož se ne poboljša. Škoda zanj, lahko bi imel lepše življenje.“

„Tako? Seveda pijanec je pijanec, prej se ne izpreobrne, da se v jamo zvrne“, nasmejala se je gospa in odšli sta.

Nekaj dnij pozneje je obiskala priletna gospa Premčeve. Bila je vdova po pokojnem poštnem uradniku in velika prijateljica gospe Premčeve. Ženica je imela jako gibčen jeziček in, kar je bilo najvažnejše in v čemur je bila skoraj neprekosljiva, poznala je pol Ljubljane natanko kakor svojega očeta ali pa pokojnega moža. Dunajska cesta s svojimi izrastki in prirastki ji je bila pa znana kakor rodna hiša.

Ta občudovanja vredna dama je torej posetila gospo Premčevo. Že dolgo se nista pogovorili, a med tem časom se je bilo mnogo zgodilo. Prav prijetno je sedela na divanu, pred seboj imela običajno kavo in lepo govorila.

Seveda ni mogla gospa Premčeva zamolčati svojega in Heleninega dogodka s pijancem.

„Aber liebe Frau, jaz vam še nisem nič povedala, kaj se nama je prigodilo v torek na Dunajski cesti. Ach, es war fürchtbar! Mislite si, gospa, kako sva se morali ustrašiti, ko se nama nenadoma zvali pred noge pijanec! Es war schrecklich, strašno je bilo! Po sreči je pritekel policaj in ga pobral.“

„Jezus Marija! Kaj pravite, gospa, was Sie da sagen! Gotovo je pa bil zopet oni nemarni, grdi pijanec, ki dela v tovarni in se vsak dan napije.“

„Torej ga poznate?“

„Seveda ga. Sina ima na Dunaju, študira na vseučilišču. Ich glaube, er studiert Jus. Po leti je spravil v grob svojo ženo, eine gute, herzlich gute Frau war sie. Sedaj gre pa čimdalje bolj navzdol, cele noči popiva, ko je sam. Zadnji čas že ne dela več v tovarni. Tovarnar ga je zapodil. Sedaj pa lovi groše okrog, da ima za svoje fraklje. Ach, liebe Frau Premec, die Welt ist immer ärger, immer ärger!“ je jadikovala gospa vdova.

„Kaj poveste, was sie da sagen! Da ima sina jurista?“

„Da.“

„Pa kako se piše?“

„Warten Sie! Ste-ste-sten, ne, Stan-Stan-Stanič se piše.“

„Stanič?“ začudila se je gospa, „tega bi ne mislila!“

„Česa bi ne mislili, gospa?“

In sedaj je pripovedovala z veseljem gospej vdovi vse, kar je vedela o Janku. Škodoželjnost in veselje, da je Janko tako nesrečen, videla se ji je že z obraza. Tako ji je dobro delo pri srcu. Njiju pogovor je zašel na zanimivo polje, ki je obetalo mnogo sadú. In tako se je počasi in polagoma pridela krpica h krpici na čast Jankovega imena. Ko sta se dami poslovili, bili sta obe zadovoljni z današnjim dnem.

Heleno je novica, katero ji je kar najhitreje gospa mama povedala, spravila v hud duševni boj. Že sam pogled na razcapanega, smrdljivega pijanca, ki je ležal v luži, bil ji je zoprni in neznosen. Misel, da je ta propalica oče, rodni oče Jankov, katerega ljubi in ki tudi njo ljubi, — ta misel je bila grozna. Ko bi bila žena Jankova, — ne, tega ni mogla misliti, — morala bi imenovati tega pijanca svojega očeta; on bi ji lahko rekel: hči.

„Kako more biti tak človek tako ponosen, kakor je ta Stanič! Oče njegov se valja po cestnih lužah in straši ljudi, deset korakov smrdi od njega ono peklenško, smrdljivo žganje. Sin pa študira za doktorja, poučuje pri baronih in se nosi, kakor bi bil sin dvornega svetnika! Das ist schon impertinent! Kje si upa? Die Leute sind heutzutage unverschämt.“

Tako se je jezila v sveti jezi gospa mama, ko je prinesla novico v sobo svoje hčerke. Helena je padla skoraj v nezavest. Nato pa je zaplakala na ves glas. Grozno ji je bilo hudo. Kaj takega ni nikdar niti sanjala, kaj šele mislila. Bila je neutolažljiva.

Mama se je neizrekljivo začudila, vidé, kak vtisek je napravil njen burni govor na hčerko. Od kod jemlje toliko solzá za stvar, ki ji ni nič mari? — Ker si ni mogla tega joka tolmačiti, jela jo je tolažiti.

„Čemu plakaš, mein liebes Kind? Ti imaš vse premehko srce! Vsaka malenkost te tako strašno gane. Du darfst nicht so empfindlich sein!“ — Potem pa je nadaljevala svoj maščevalni govor: „Jaz sem precej takrat mislila, da ne more biti prida njegov oče. Kdo vé, kakšen bo še ta mladi gospod Stanič! Jabolko ne pade daleč od drevesa.“

Poslednje besede pa so bile kakor oster nož za Heleno. Zbolelo jo je pri srcu. To je bila druga grozna misel. Silovito se je stresla in vzkliknila:

„Ne, to ni mogoče, to ne more biti.“

„O, je mogoče, je, meine liebe Leni. Navadno je sin tak kakor oče; če je oče pijanec, je tudi sin, če je oče ničvrednej, je tudi sin. Ti še malo poznaš svet.“

„Ne, ne, to ni mogoče! Kaj imaš, mama, tako veselje grditi Staniča? Kaj ti je storil žalega?“

„Kaj mi je storil žalega? Razžalil me je. On me je razžalil, ki je sin ničvrednega pijanca, — meniš, da naj to prezrem? — Sploh pa se mi res čudno zdi, da se ti tako zanimaš za tega Staniča.“

Helena si je posušila solze, v srcu je zmagala ljubezen. Materine zaničljive, sovražne besede so vzbudile v njenem srcu jezo. Ob zadnjih

maminih besedah pa je zardela, toda k sreči je mama ni gledala v tem trenutku.

Po maminem odhodu se je vnel boj v njenem srcu. Kaj, ako bi bil kdaj Janko res tak kakor oče, da bi bil tudi pijanec? Ne, ne, to ni mogoče, saj je Janko tako blag, tako dober mladenič!

Zmagala je ljubezen. Privadila se je sčasoma misli, da postane hči cestnega pijanca. Kaj pa poreče svet? — Naj poreče, kar hoče, da je le srečna sama z Jankom.

IX.

Janko se je vrnil pomladi na Kranjsko. Veselil se je in komaj čakal, da vidi zopet Heleno. Pričakoval je selsko gospôdo od dné do dné, in bil je čimdalje nevstrpnejši. Kar dobi pismo iz južno-štajerskih toplic. Bilo je pisano z nežno roko. Takoj na naslovu je spoznal Helenino pisavo.

Pisala mu je, da so v toplicah, da ne pridejo letos na Selo, ker je mama bolehná. Toda ubožica je težko pisala neresnico. Janko je čital med vrstami, da ni bolezen vzrok, da ne pridejo na Selo, temveč — on sam. Gospa Premčeva neče priti ž njim v dotiko, zato se je ognila letos Sela. Janka je to zbolelo. Ni mislil, da je gospa tako huda nanj.

Čudil se je, da mu Helena še živeje za-trjuje svojo zvestobo, kakor doslej. Kaj se je zadnji čas prigodilo? Ni si vedel na to odgovora, le slutil je, da se je zgodilo nekaj, kar ga je spravilo pri gospej še bolj v nemilost, pri Heleni pa še v večjo milost.

Izjalovilo se mu je upanje, da preživi letošnje počitnice s Heleno. Zato se mu je zmanjšalo veselje do lepe dolinice, do temnih gozdov, do krasne prirode sploh. Otožno je zrl iz svojega kabineta na belo zidovje gradú Sela, ki je izgubilo v njegovih očeh polovico lepote in romantike, ker ni krilo v sebi dragocenega zaklada, ljubljene Helene.

Bilo je zopet po zimi. Gospa Premčeva se je vrnila s hčerama iz štajerskih toplic, kjer se je dobro zabavala poletu.

Helena je napisala Janku na Gabrovec več pisem, v katerih se je kazala njena stanovitnost in zvestoba. Povpraševala ga je, koliko časa naj še čaka, ali bo kmalu konec njegovega učenja. Ves srečen ji je odpisal, da naj počaka še jedno leto. Vprašal jo je, kaj bo mama rekla na to, in Helena mu je odgovorila, da mu ne more zakriti, da ga mati ne mara; toda očeta bo gotovo pregovorila, ker jo ima tako rad. On ima vse drugačne nazore o življenju kakor mati, tudi ji je že večkrat rekel, da Janka ceni.

Nekega popoldne so sedele gospa Premčeva in njeni hčeri v sobi. Helena in Adela sta vezli, gospa mama pa je čitala današnjo številko ljubljanskega nemškega časopisa.

Bilo je tiho v sobi. Zunaj je snežilo in kaj prijazno je bilo zreti skozi okno debele, zvezdnate snežinke; dvakrat prijetnejše se je sedelo v topli sobi.

Kar vzklikne gospa: „Torej vendar“ in „ah“, ter položi pred Heleno list, kazaje s prstom na dnevno novico.

Helena se radovedno vspne nad list in čita:

„Danes zjutraj se je našel na poti iz Ljubljane v Šiško v cestnem jarku v snegu zmrznjenec. Kakor se je konstatovalo, bil je umrl pred nedolgem v Č. tovarni. Ime mu je Jakop Stanič.“

Kakor bi kdo vpričo nje nenadoma ustrelil, tako se je prestrašila. Iz rok ji je padlo vzenje, obraz ji je bil smrtno blede. Mama je držala ustni zaokroženi v lahek nasmeh. Toda ko je videla, kako je obledela Helena, skočila je prestrašena k nji in jo začela obsipati z vprašanji, ali ji je slabo. Potem je skočila po vode. Ko se je vrnila, bilo je Heleni že bolje.

Sedela je še vedno blede, naslonjena na naslonjalo. Mama je stopila k njej in jo z ljubeznivim smehljanjem pobožala po licu.

„Ah, mama, pusti me!“

„Kaj ti je, was fehlt dir, mein liebes Kind?“ in ljubko jo je pogledala v velike oči.

Heleni je bilo neprijetno to sladkanje. Zinila ni besedice. Mama je pozabila popolnoma ono zanimivo dnevno novico. Tembolj pa je razburjala živce Heleni. Po glavi ji je šumelo ob nebrojnih mislih. Srce ji je silovito butalo ob meje, hoteč razbiti ozko steno. Ponovil se ji je ves oni boj, katerega je že jedenkrat končala z zmago. Ljubezen in svet, ali Janko in oče njegov — bila sta v srcu njenem bitko. Toda zmagala je tudi sedaj ljubezen. Naj poreče svet, kar hoče, da bo le z Jankom srečna!

Tudi Janko je dobil v Gradcu sporočilo o smrti svojega očeta. Strašno ga je zadela. Dasi je bil oče pijanec in propal človek, imel je še vedno sinovsko ljubezen do njega. Na tihem ga je vedno ljubil. Seveda, ako je bila kdaj mera očetovih izgredov prevelika, da se ni dalo več zreti z mirnim očesom, vsplamtelo je v njegovem srcu, da je bil z očetom oster.

Sedaj je vse obžaloval, kar je kdaj zagrešil proti očetu. Bog vé, morda bi se bil dal oče z lepo, mirno besedo preje spraviti z napačnega pota! Pomiloval ga je, da je umrl take nesrečne smrti. Kje je duša njegova? Ob tej misli se je stresel. — Pri pogrebu materinem ga je prosil, naj neha pijančevati. Ako bo pravilno in redno živel, ga bo preskrboval, ko pride do

Skrb za družinico. (Slikal *H. König.*)

kruha, do smrti. Toda vse ni nič pomagalo. Strast je strast. Ako se ji človek v začetku ne ustavi, tedaj je po njem.

In taka smrt! Koliko govorjenja je in bo o njem in o Janku! Da bi se zgodilo to pred dvema letoma, ne bi se sploh v Ljubljano prikazal od srama. Vendar Janko se je v zadnjih letih utrdil, ni se menil za sodbo sveta. Zato se tudi ni menil za govorico ljubljanskih klepetulj in klepetačev, in odrinil je takoj k pogrebu.

V Ljubljani se mu je naznanilo, da leži oče v mrtvašnici. Na mrzlem kamenu je stala nepobarvana krsta in v njej mrlič. Obleka je bila ista, v kateri je umrl, — vsa razcapana in smrdljiva. Roke so ležale ob truplu, ker se niso dale skleniti. Obraz, bled in upadel, je bil grozen. Janko se je zgrozil ob tej bledosti, katera je nadomestovala nekdanjo temno rdečico. Lica, v življenju napihnjena, so bila sedaj udrta. Jedno oko je bilo na pol odprto. Skozi špranjo se je svetila zenica v skrivnostnem blesku. Janku se je zdelo, da je izražena v tem mežikajočem pogledu skesanost.

Pomolil je pokleknivši na kamenita tla za ubogo dušo. Skrivnostno je odmeval vsak najmanjši glas v dvorani. Dan se je nagibal že h koncu. Janku je prihajalo tesno pri srcu. Zato se je prekrižal, stopil bliže h krsti in se dotaknil očetovega lica. Bilo je ledeno mrzlo.

Po licu so mu zdrknile solze in ustne so mu drhtele, ko je vzdihnil: „Ubogi oče!“

Skrivnostno je odmeval vzdih. Iz sosednje sobe se je čul kakor odmev vzdih, iz temnih kotov se je odzval istotako stok — —.

Janko se je zgrozil teh glasov in odhitel je skozi vrata, zapustivši očeta grozni samoti.

Drugi dan je bil pogreb. Človeka ni bilo nikogar zraven, razven duhovščine in njega s sestrico, katero je pripeljala teta. Bil je že skoro mrak, ko so spustili črno krsto, katero je bil dal premeniti s prejšnjo nepobarvano, v zemljo.

Anica je plakala, držeč se brata, Janko pa je zrl nemo ves prizor. Oči so se mu svetile, in ko je padla gruda na krsto, da je votlo zadonelo, pokazali sta se mu dve solzi in zdrknili navzdol po licu.

Ko je stopil s teto in sestro s pokopališča, bilo je že temno. Zapazil je žensko postavo, ki je ravno namerjala pred njim stopiti s pokopališča. Dasi je bil obraz skrit med visokim ovratnikom, vendar je v hipu spoznal Heleno.

Ona je gotovo opazila njega in hotela brez njegove vednosti prisostvovati žalostnemu pogrebu. Vendar ni se ji posrečilo. Hitela je naprej, Janku pa je šinil na obraz žarek veselja.

„Kako je dobra! Vendar se me je spomnila!“ mislil si je tiho. Toda takoj si je dejal,

da ona o vseh njegovih razmerah nič ne ve. On ji ni ničesar pisal o svojem očetu, ni torej vedel, da ona vse vé.

Zato se je čudil. Toda naj zvé, kjer hoče, pokazala je, da vkljub sramote, katero mu je delal oče, še vedno nanj misli.

X.

Zopet je minula zima, in za njo je prišla tudi cvetoča pomlad. Poletna vročina je pritiskala, ko je proti poldnevu drdral po cesti voz proti gradu selskemu. Kočijaž iz trga je nevoljno opletal konje, ki niso bili kaj vzorne postave. Izpod širokega, debelega klobuka mu je líl znoj v širokih sragah po razbeljenem licu.

Zavivši pred glavni vhod grajski, vrže vajeti iz rok, potegne iz žepa velik robec in si obriše pot z lica, ne mené se za kakega človeka. Iz voza pa stopi elegantno opravljen gospod. Črna obleka in visoki cilindri pričata, da je prišel posetit selsko gospôdo.

Dočim je kočijaž, videč, da je gospod stopil v vežo, obrnil konje in se polagoma odpeljal, hitel je gospod po stopnicah v prvo nadstropje.

„Je-li gospod državni poslanec doma?“ vprašal je slugo, ki mu je prišel naproti.

„Da.“

„In gospa?“

„Gospa je v parku.“

„Naznanite me gospodu!“ in podal mu je posetnico.

Sluga je izginil v sobo in se takoj vrnil s pozivom, da gospod pričakuje gosta.

Gospod Premec je sedel pri pisalni mizi in čital dunajski časnik. Letos je bil tudi sam prišel na Selo, ker ga niso opravi zadrževali.

„Veseli me, gospod doktor, da ste nas obiskali! Častitam“, nagovoril je veselega lica vstopivšega gospoda Janka Staniča.

„Hvala lepa, gospod poslanec.“

„Čital sem, da ste napravili doktorsko izkušnjo sub auspiciis. To je izvrstno. Pričakoval sem kaj takega od vas.“

„To ni vredno govorice; nisem sam, ki ima izkušnjo sub auspiciis!“ branil se je Janko hvale.

„Prosim, sedite! Kako se vam je godilo zadnji čas? Barona Gabrovskega ste pustili?“

„Da. Alfred je zdaj zdrav in ima vstopiti v sedmo šolo. Zahvalim se vam, gospod, za vašo velikodušnost in podporo. Gospod baron in gospa baronesa sta bila jako dobra in prijazna z menoj. Hvaležen sem jima do smrti. Omogočila sta mi študiranje; brez njih bi morda in najbrže ne bil postal nikdar doktor.“

„O, baron je dober človek, istotako baronesa.“

„Sedaj sem vstopil k sodnji. Ta karijera mi najbolj prija.“

„Dobro, dobro. Tudi meni se zdi najboljša, v pravem pomenu besede. Želim vam srečo.“

Janko so jako dobro dele te besede. Bilo mu je mnogo na tem, kakega mnenja je poslanec o njegovem bodočem stanu.

V tem je stopila v sobo gospa. Bila je v lahkem letnem oblačilu, ki je bilo skoro prozorno. Janko ni opazil starejšega obraza, toda že na prvi pogled, ko je stopila bliže, je videl, da so lica pobarvana.

Janko se ji je poklonil. Gospa je bila videti veselo iznenajena, toda pogled ni mogel zakriti nevolje nad prihodom gosta.

„Veseli me, da ste se vendar pokazali. Saj včasih smo bili dobri prijatelji“, pristavila je z lahko ironijo.

Janko je dobro razumel ironijo; nekam oplašila ga je, toda hitro je bil zopet pogumen in brezobziren kakor preje. Hotel je takoj dovršiti svojo nalogo, radi katere je prišel semkaj. Čim preje, tem bolje! Po kratkem navadnem pogovarjanju je vstal, poklonil se in govoril iz početka negotovo, potem pa čimdalje trdneje:

„Oprostite mi, da sem doslej zamolčal svoj pravi namen, s katerim sem prišel. Napravil sem doktorsko izkušnjo, vstopil v sodno karijero in v nedolgem času upam, da dospem do dostojnega mesta.“

Nekoliko je prenehal, opazivši čudenje na obrazih gospoda in gospe. Toda takoj je nadaljeval:

„Oprostite mojo predrznost, da vas prosim za roko gospice Helene.“

Krogla je bila izstreljena. Napravila je velik učinek. Gospod in gospa sta se spogledala. Toda gospod Premec se je kmalu pomiril in dobrodušno nasmehnil:

„Toda, gospod doktor, morda delamo račun brez krčmarja. Treba, da pride Helena.“ — Pozvonil je slugi in mu naročil, da pokliče Heleno.

Gospa je bila kakor omamljena. Dočim je soproj odgovoril, zrla je ona še vedno nemo skozi okno. Vendar takoj jo je minula prva iznenajenost, in na njeno mesto sta stopila jeza in sovraštvo. Od tega trenutka je sovražila Janka. Kaj takega ji ni niti na misel prišlo, da, niti sanjala ni. Tolike predrznosti še ni videla svoj živ dan. To bi bilo skoro neverjetno, ko bi ne stal Janko z dušo in telesom v črni salonski obleki pred njo. Ne vedé, kaj bi storila, hitela je za slugo v park.

Helena je dobro vedela o prihodu Jan-kovem. Videla ga je v parku, ko se je pripeljal. Kako je bila vesela! Torej vendar! Oh, sedaj-le bo govoril z očetom in v par trenutkih

je sklenjeno! Ta sreča! — Čakala je v parku z utripajočim srcem, kaj pride. Kar pride sluga in jo pozove v imenu očetovem.

Veselo in bojazljivo vznemirjena je odhitela v grad. V veži naleti na mater. Ta je jezna in vsa iz sebe hitela hčeri nasproti:

„A, tu si! Tako torej, lepo, lepo! Kaj takega si nisem nikoli mislila o tebi. Za hrbtom mi delaš torej zveze s takimi, kakor je ta Stanič. Ali veš, kdo je gori pri očetu? Gospod Stanič je prišel snubit! A ne bo nič iz tega! Ne sme biti, dokler morem še z mazincem gibati. Ti ničvredna hči! Ti hinavka! Ne bodeta se vzela ne, nikdar! Mislila sta, da bodeta brez mene naredila, a to se vama ne posreči. Jaz sem tvoja mama! — Ta ničvredni človek, pijanca in vlačugarja sin!“

Tako je izlila v prvem navalu gospa svojo hudo jezo. Pri tem so se ji prsi burno vzdigavale, oči ji žarele, in pobarvana lica so se zdela še bolj rdeča. Prijela je Heleno za roko in jo silovito stresala.

Helena ni vedela, ali se ji sanja, ali je resnica. Matere še ni videla nikdar tako razburjene. Skoro jo je bilo strah njene jeze. Zaihtela je.

Zdajci zakliče gospod Premec njeno ime.

Helena se iztrga iz rok materinih in steče, obrisavši si solze, po stopnicah. Stopivša v sobo, je zagledala Janka: priklonil se ji je. Pogledala ga je tudi ona. Kako je bil čvrst! Kratko ostrižena črna brada mu je podajala moški izraz značajnosti. Črno oko je zrla polno občudovanja nanjo, na njeno vitko, razcvelo postavo. Krasna je bila Helena. Letna, lahka obleka jo je delala še mičnejšo. Obilni lasje so bili umetno nabrani zadaj na glavi. In lica! Kakor zora se mu je zdela. Kako se je čutil srečnega! Kar je sanjal leta, to se mu sedaj izpolni.

Gospod Premec je imel med tem ž njim pogovor, v katerem mu je zatrdil, da jo rad dá njemu, ker vé, da je pošten in dober človek. Seveda treba, da si kmalu pribori še dostojno mesto in službo.

„Helena, ali poznaš tega gospoda doktorja? Prišel je v stvari, katere ne moremo urediti brez tebe.“

Helena je zardela in povabila pogled.

„Prosil me je tvoje roke, ali si zadovoljna? Govôri, kakor misliš; ne silim te nikamor, a tudi branim ne v pošten zakon.“

Helena je molčala. Pogledala je najprvo očeta, potem se ga pa oklenila okrog vratú in zaplakala:

„O, kako si dober, papa!“

„Smatrate-li to za odgovor?“ vprašal je gospod Premec Janka, nasmehljavši se.

V tem trenutku stopi v sobo gospa. Bila je nekoliko mirnejša. Toda iz očí ji je zrlo hladno zaničevanje. Ponosno je pregledala cel prizor, potem pa dejala hladno in zbadljivo:

„Mene pa nihče ne vpraša? Ne spadam tudi jaz k družini? Seveda, mama mora privoliti! Toda jaz pravim, da ne“, vzkripela je. „Jaz ne bom trpela, da bi jemal mojo hčer sin pijančev in ničvrednežev! Nikdar ne!“

Kakor strela je udarilo Janka ob zadnjih besedah. Kaj je rekla? Sin pijančev in ničvrednežev? — Obraz mu je obledel. Ustna so se mu tresla, ko je po kratkem molku, mirno, toda s tresočim se glasom, ki je pričal o groznem stanju srca, izpregovoril, na lahko se naklonivši:

„Oprostite, milostljiva gospa, da sem se predrznil, jaz, sin pijančev in ničvrednežev, kakor ste blagovolili ravnokar izraziti se, prositi za roko vaše hčere. Odstopim od svoje prošnje in le prosim, da smatrate moj prihod, kakor bi se ne bil zgodil.“

Naklonivši se gospodu Premcu, ki je stal kakor od strele omamljen, in Heleni, ki je ob teh besedah Jankovih padla kakor brez življenja v naročje očetu, je odšel, počasi stopaje proti vratom, in izginil.

XI.

Minulo je deset let.

Dr. Janko Stanič je že nekaj časa okrajni sodnik. Sestra Ana mu gospodinji. Razvila se je v cvetoče dekle. Prav podobna je pokojni

materi. Toda dvomim, da bi bila dolgo pri bratu, ker njene čarobne oči in sveži, rdečebeli obrazek ne dadó mirú prijateljem Jankovim. In tako utegne priti kmalu dan poroke.

Potem bo pa Janko zopet sam.

Z moško značajnostjo je prenesel oni grozni udarec. Od začetka ni vedel, kaj naj stori. Toda železna volja, spomin na sramotilne besede in ljubezen do domovine so odločile.

Udal se je z vso vnemo ljubečega srca delovanju za svoj narod. Dobro je čutil, da je pojemala za časa njegove ljubezni navdušenost do domovine. Sedaj je obrnil ves pozor na to stran.

Poprijel se je tudi pisateljevanja. S peresom v roki izkuša svoje skromne moči obrniti v prid slovenskemu narodu. Zadnji čas je popolnoma miren. Živi le svojemu poklicu in narodu.

Pred nedavnim časom mu je pripovedoval prijatelj, da je umrla Helena, ki je bila omožena na grajščino nemškega veleposestnika. Pripovedoval mu je celo povest o njenem zakonu. Kratka vsebina je ta, da je mnogo pretrpela in umrla od samega trpljenja. Z možem se nista razumela. Bil je lahkoživec, pijančeval, igral in zapravljal je na vse načine. Poleg tega je pa tudi gledal za drugimi ženami. Uboga Helena je zapustila dvoje otročičev.

Janko je odslej častil Heleno kakor neko vzvišeno bitje. V tej idealni ljubezni se je navduševal za vse blago in lepo. Narod ima zahvaliti tej ljubezni marsikateri biser v svojem slovstvu.

Ob Balkanu.

(Spomini iz Bolgarije. — Spisal Jos. Repina.)

(Dalje.)

Sklonjeni smo sledili Grku, a se skrbno varovali, da nas niso izdali švigajoči bliski, ki so v kratkih presledkih razsvetljevali temno noč. Vihar je baš sedaj divjal s podvojeno silo, drevje je ječalo in šumelo, treskalo je in grmelo, da je bilo človeka kar groza, dež je jel liti v gostih curkih. Tako smo bili že prišli kakih sto korakov daleč; postave Grka, katero nam je bil še pred par trenutki pokazal žveplenomen blisek, ni bilo najedenkrat več videti.

„Na tla!“ velel je Pedro. „Morda se je vstopil za kakó deblo.“

Legli smo na zemljo.

„Jezil bi se nad nebesi, da so nam poslala to grdo vreme, ako bi ne bilo pregrešno“, godrnjal je Francoz. „Ves čas, odkar bivam v

Bolgariji, so bile tako lepe noči, da bi jih kar v pesmih opeval: a prav danes, ko najbolj potrebujemo mesečine in lepega vremena, je tako temno, kakor v največjem dimniku moje tovarne; kesam se že, da nisem prijel tatú, ko je stopil iz kočé.“

„Potem bi pa ničesar ne zvedeli o Taraležu“, dejal sem jaz.

„Kukec vzemi tega človeka! Radi njega si nakladam polno skrbij; to je, žal, moja največja napaka, da imam prerahlo vest.“

„Saj ste že večkrat poudarili, da je glavni namen vašega potovanja mnogo doživeti.“

„Kaj ima to s Taraležem in z mojo vestjo opraviti?“

„No, Taralež je sredstvo in vaša rahla vest, katera ne pripušča, da bi se bližnjiku kaj žalega pripetilo, vzrok, ki vas žene v nevarnosti.“

„Da, to je res! Zato pa: en avant — naprej!“

Hotel je vstati, a potisnil sem ga zopet na tla.

„Stop! Ali hočete strmoglaviti v prepad?“

„V prepad? Monsieur, ali ste malo —?“

„Da, v prepad. Tu pred nami je namreč skalna stena, o kateri mi je pravil prosjak.“

„Skalna stena, ki pada navpično k Rušici?“

„Da.“

„In vi se ne motite?“

„Ne. Prosjak mi je lego in okolico kolib natančno popisal. Haronis ni — —.“

„Dieu! Tega moža smo že skoro pozabili.“

„Le čakajte, mož nam je gotov, kajti on ni šel nikamor drugam, kakor ravno k Rušici.“

„Menite?“

„Drugače si ne morem tolmačiti, kako je mogel najedenkrat izginiti, liki da bi ga bila zemlja požrla.“

„Saj ne more iti po navpični steni kakor po stopnicah?“

„Seveda ne, zato se je pa najbrže poslužil vrvi ali druge jednake priprave.“

„Monsieur?“

„Prosim.“

„Vsa čast vaši bistrourni glavi.“

„Merci — hvala. Sicer je pa treba tu malo bistrournosti; vedel sem, da je pred nami skalna stena, Haronisa je nenadoma zmanjkalo, — ti dve točki združivši, sem dobil prej izrečeni sklep. Prepričan sem, da bi bili vi istotako sklepali, ako bi se bili spomnili, da sem vam pravil opoldne o tej steni.“

„Da, tako je; spomnil se nisem. A še nekaj! Kje pa imajo oni trije svoje konje? Tu gori izvestno ne, sicer bi jih bili morali zapaziti.“

„Najbrže so v dolini; peljali so jih tje po drugi poti, katere iskati nimamo časa. Le idimo sedaj k robu skalne stene!“

Vstali smo izza grmovja, kjer smo ves čas ležali, da nas ni dež, ki je še vedno lil, preveč premočil, in se počasi bližali svojemu namenu. Ker je bilo nevarno, da bi nam ne zmanjkalo nenadoma tal, smo se plazili po vseh štirih, z rokami pred-se tipaje. Prvi sem jaz začutil rob prepada in dal tovarišema znamenje, da naj se ustavita.

„Kje je stal Haronis, ko smo ga nazadnje videli?“ vprašal me je Jules.

„Malo na desno, kjer ste sedaj vi, torej med menoj in med vami.“

„Tu bo torej kaka priprava, ki omogoča zvezo z vznožjem stene. Ali je stena globoka?“

„Ne vem, o tem nisem povprašal prosjaka. Zeló, mislim, da ne, ker se sliši prav glasno šumenje reke.“

Poklicavši Pedra, ki je bil dva ali tri sežnje na moji desni oddaljen, sem se pomikal proti Francozu in ta proti meni; pri mogočnem drevesu sva se sešla.

„Otipajva deblo“, dejal je oni.

Storila sva tako in kmalu držala oba v roki debelo vrv, ovito dvakrat okoli debela.

„Ali jo hočem potegniti k sebi?“ vprašal me je tovariš.

„Le, se bo vsaj pokazalo, kako dolga je; upam, da ne stoji nihče spodaj, ki bi zapazil naše početje.“

Iz dolžine vrvi smo spoznali, da je morala biti stena dobrih dvajset metrov visoka.

„Gotovo so v skalo vsekane dupke, kamor se plezalec lahko uprè z nogami“, ménil je Pedro, ko je zdrčala vrv nazaj v globočino.

„Mislim, da ne“, odgovoril sem jaz. „Drvarji brezdvomno niso nikdar rabili tega nenavadnega prometnega sredstva, ampak omislil si je je Grk, da more priti hitro v dolino; za to ima že svoje tehtne vzroke. Sevèda drži še kaka druga steza, ali na desni ali na levi od nas, k reki, po kateri se vrača iz doline nazaj h kolibama; po vrvi plezati navzgor ni prav lahko. Sploh bomo pa že še videli, kak posebni namen ima ta vrv.“

„Sedaj ima ta posebni namen, da se bom po njej spustil navzdol“, dejal je Jules, prijemši se z obema rokama vrvi.

„Le počasi in tiho!“ opominjal sem jaz. „Stvar ni tako neopasna, kakor morda mislite. Kaj, če vas kdo vidi in vas na vam neljub način sprejme? Pustite mene ali Pedra prvega.“

„Kaj mislita? Ali me hočeta razžaliti? Menita, da bi našla vidva slovesen in ljubezniv sprejem? ‚S pogumnim je sreča!‘ smo se nekdam učili v šoli. En avant!“

„Kadar dospete na tla, naznanite to s tem, da potegneta trikrat krepko za vrv.“

„Bien.“

„In oprijemajte se vrvi sedaj s to, sedaj z drugo roko, da si kože ne odrgnete!“

„To že sam znam! Sem prvi telovadec cele Francije. Adieu! Hop!“

Zagnal se je čez rob in izginil v globočini. Nekaj časa se je vrv napeta zibala in gugala, potem skrčila in slednjič trikrat stresla, znamenje, da je šlo plezalcu vse po sreči.

„Pustite sedaj mene!“ poprosil je Pedro in že visel na vrvi. Kmalu je dal povoljno znamenje.

Sedaj je bila vrsta na meni. Zapel sem si suknjo, pritrdil puško na hrbet in se spustil po vrvi; prej omenjeno drevo je bilo malo nagnjeno čez prepad, tako da se vrv ni popolnoma pritikal stene; ta ni bila niti vzbočena, niti izdolbljena, nego čisto ravna, kakor bi jo

bile otesale človeške roke. Ker je bila vrh precèj suha, mi ni polzelo. — Čez pol minute sem stal poleg tovarišev.

Nevihta je bila ponehala; izza oblakov je posvetil mesec in razlil svojo blede luč čez pokrajino. Nahajali smo se na ozki stezi, kraj zeló narastlega potoka, čegar valovi so včasih pljusknili do skalne stene in nam močili obutalo. Nasprotni breg je bil sicer visok, a ne posebno strm, in z drevjem obrasten. Ker je tvorila dolina in ž njo potok pred nami in za nami dva močna ovinka, ni bil naš razgled širen.

„Tu ni nikogar!“ dejal je Jules. „Iskati nam je torej za ovinkoma.“

„Da“, pritrtil sem. „Zato pojdita vidva navzdol in preiščita ondi doli, jaz pa krenem navzgor ob strugi; za pol ure se dobimo zopet tukaj na tem mestu. V slučaju, da se pripeti vama ali meni kaj posebnega, tedaj naj to naznani glasen žvižg.“

„Koliko kaže vaša ura? Moja se je ustavila.“

„Pol dvanajstih.“

„Bien. O polnoči se zopet vidimo.“

Ločili smo se.

Zavivši okrog ovinka sem bil v globokem kotlu. Skale so namreč tu odstopile od struge in jo po večjem loku zopet stisnile; tako je bila nastala večja ravnina. Mesec se je bil skrtil, in tema je zavila vse predmete; izkušal sem z očmi predreti noč. Živega bitja sicer nisem zapazil, toda nekaj drugega sem zasledil ali bolje začutil, kar je bilo itak važno. Po zraku mi je namreč prihajal v nos osmojen duh, duh gorečega lesa. Duhal sem in duhal — da! v bližini je moral goreti ogenj. Toda kje? Kakor sem gledal in se oziral, nikjer ni bilo videti nikakega žara ali plamena. Ker je pa duh prihajal od zahodnega dela kotla sem, torej od meni ravno nasprotne strani, sem šel še malo naprej, dokler nisem stal na koncu kotla, pri skalnati ožini, kjer ni bilo drugače možno dalje kakor samo po vodi; in prav tu je bil duh najmočnejši. Sedaj! — nehoté sem se prestrašil — se je zasvetilo na moji desni iz skalovja, kratko, hipno, in — tema je bilo kakor prej. Čudeč se in strmeč sem imel oko še uprto na jedno in isto točko, ko se je ponovila prikazen. Zmota ni bila več možna; — tu notri v skali, prav pri tleh je nekdo kuril. Vrgel sem se na tla in splazil proti točki, kjer se mi je bila pokazala luč; tako sem se seve oddaljil od vode. Dospel sem sedaj tik pod skalo, med dva košata grma, ko me je zapeklo v oči in sem imel polna pljuča dima; jedva sem se premagal, da nisem zakašljaj. K sreči je razgnal vetrič oblak dima, in dihal sem zopet čisti zrak.

Pred mano se je v tretjič zasvetilo; sedaj sem videl, da sem se nahajal pred hodnikom, vodečim v notranjščino skale; iz njega se je kadilo, torej so bili notri ljudje. Poslušal sem in vlekel na uho; nikogar ni bilo čuti. Hodnik je držal izvestno globoko v zemljo in se potem razširil v večjo duplino. Otipavši ga od zunaj, sem spoznal, da je imel okroglo obliko in sicer dober meter v premeru; grmovje ga je tako zakrivalo, da bi ga človek pri belem dnevu ne bil zapazil. Ne pomišljajoč se mnogo, sem se pomaknil vanj, držeč v roki revolver; puško sem skrtil med grmovje. Priznati moram, da mi ni bilo nič prav lahko pri srcu, ko sem bil tako zarit v ozkem hodniku; kaj, ako pride kdo za menoj in mi zapre pot? Kaj, če me zapazijo? — Svinčena krogla — in po meni je. Ljudje, ki se skrivajo pod zemljo, ne marajo mnogo, ako upihnejo komu luč življenja. Kaj se pa vtika v njih razmere?! — No, izročil sem se Onemu, ki vedno čuje nad nami, in potem hladnokrvno rinil naprej.

Dim, ki je plal le po malem skozi hodnik, me ni več dušil. Tla pod menoj so bila vlažna in blatna, in od sten je kapalo; mokrota je bila torej prodrla že kamenje. Šlo je po vseh štirih kakih šest sežnjev popolnoma v ravni in vodoravni smeri v zemljo, nato pa se je hodnik na levi skoro pravokotno zavil in se vidno vzdigoval; nasproti mi je sevala rdečkasta luč, in oddaljeni, zamolkli človeški glasovi so mi udarjali na uho. Pazno sem poslušal, da bi kaj razločil, toda bilo je še predaleč. Že sem se hotel pomakniti še bliže, ko se spomnim, da je s tovarišema dogovorjeni obrok že pretekkel, in da se moram vrniti, sicer bi bila ona dva v velikih skrbeh, ako bi me iskala in ne našla; znala bi me tudi glasno klicati, kar bi mi bilo neljubo. Torej le nazaj! rad ali nerad, moraš! Saj nisem imel tu več mnogo iskati! Uverjen sem bil, da sem zasledil Grka, kateri nam ne more uiti, in to je bilo dovolj.

Ko sem stal zopet pod milim nebom, sem pobral puško in hitel k tovarišema, da bi jima brž vse naznanil. Prišla sta mi naproti.

„Že dve uri vas čakava!“ sprejel me je Francoz.

„Dve uri? Saj je šele deset minut čez polnoč.“

„I, nama se je baš toliko dozdevalo. Ste kaj videli?“

„Malo, in vidva?“

„Misère! — nič. Pa kaj je tisto ‚malo‘, kar ste videli?“

„Haronis.“

„Haronis? Ciel! — in to je malo? Monsieur, ako bi vas ne poznal, bi res mislil, da ste včasih malo déplacé!“

„To me veseli.“

„A mene ne veseli! Razumete? Toda sedaj ne klobasajte nepotrebnostij in mi rajši povejte, kje, kdaj in kako ste ga videli? Najprej kje?“

„V podzemski jami.“

„Prav lepo! Kdaj?“

„Ravnokar.“

„Še lepše! Kako?“

„Z očmi.“

„Najlepše! Monsieur, sedaj je brezdvomno, da ste déplacé. Ker pa še najpametnejše govorite, če vas nič ne vprašam, zato vas prosim, da mi sami vse razjasnite. Pričnite!“

Moral sem se smejati! Danes jih je pa razdiral! Zvedevši vse, me je imenoval najizvrstnejšega in najboljšega človeka cele zemlje in me malone poljubljal. Prijetnejšega sopotovalca od njega si pač misliti nisem mogel.

„Famozno! Imamo jih kakor miši v pasti.“

„Katero nam pa uidejo, ako jim ne zapremo takoj izhoda“, dejal sem jaz. „Tu tratimo čas, požurimo se! Menim torej, da je najbolje, ako počakamo, da se pokaže kateri na dan, naj si bo že Haronis, Pintevo ali Hristo; in tega se polastimo tako tiho, da ostala dva jednakega niti slutila ne bodeta. Ker dotičnika le ne bo nazaj, bo šel drugi pogledat, s katerim naredimo istotako; s tretjim potem ne bomo imeli težav.“

„Kaj pa, če pridejo vsi trije nakrat ven?“

„To ni možno radi ozkega hodnika; samo posameznik more lezti skozi njega. Ako bi se pa primerilo, da bi prišli drug za drugim, in da bi ne bil Haronis prvi, tedaj onadva pri miru pustimo in samo njega primemo, ker on je glavna oseba. Sevé pri tem se je nadejati, da bi ga onadva branila in nam pripravljala nadležnosti; zato bomo, ako le mogoče, vse tri zgrabili.“

„Da, to je najbolje. Vsi so lopovi, in kdo vé, če nam ne bodo morali odgovora dajati radi Taraleža. Meni se to jako sumljivo zdi; kaj imajo opraviti v votlini? Kam so neki skrili konje?“

„Ko bi jaz to znal! Ali nista vidva prej našla nikakega sledu o njih?“

„Prav nič, četudi sva dolino na dolgo in široko obhodila. Le idimo sedaj, da se postavimo ob ustju hodnika, kjer bomo lovili lopove. Jaz bom samo za vratove prijemal.“

„Pa tako, da nihče ne bo mogel vpiti in s tem drugega opozoriti na nevarnost.“

„Ne skrbite! Kogar imam jaz jedenkrat v pesteh, ta ne utegne toliko, da bi vpil. En avant!“

Da bi nas ne zapazilo nepoklicano oko, smo se držali tik ob skalah. Mesec so baš zakrili oblaki. Kako prav nam je bila sedaj temna noč!

Okrog hodnika je bilo vse tiho in mirno, dima skoro ni bilo več čutiti. Španjol in Francoz sta se stisnila na obeh straneh vhoda, jaz pa sem se skrtil predenj.

„Kako se naj vrši napad?“ vprašal me je Jules, čepeč na moji levi med grmom in skalo.

„Kadar je prišlec že ves zunaj in se ravno vzdiga, tedaj se sklonim jaz kvišku in ga z obema rokama stisnem za vrat, vidva pa se polastita ostalega života in mu zvežita roki in nogi. Saj imata jermene pripravljene?“

„Da, in pas dotičnika tudi porabimo.“

„Dobro. Nevarnosti ni za nas nobene, samo previdnosti in urnosti treba.“

Pogovarjala sva se seveda samo šepetaje. Kar se tiče jermenov, smo jih bili vzeli od svojih pušk. Bili smo na vse dobro pripravljeni.

Preteklo je že dobre četrte ure, odkar smo tako čakali, ko so zadoneli iz doslej popolnoma tihega hodnika glasovi, podobni glasovom, ki jih provzroči železo, udarjajoče ob trdi kamen. Vsi trije smo pazno poslušali. Glasovi so se v enakomernih presledkih ponavljali.

„Gotovo kopljejo“, šepetnil je Pedro.

„Meni se isto dozdeva“, odgovoril sem jaz.

„Ali vam je prosjak kaj pravil, da so imeli pri sebi orodje?“

Na to vprašanje mu nisem mogel odgovoriti, zakaj grozovit, nepopisno bolesten, zategnjen, nečlovešk glas, prihajajoč iz zemlje, mi je prešinil kosti in mozeg. Še sem bil ves omamljen, ko je sledil gromovit pok, votlo in molklo bučč. In da je bil utisek teh dveh tako nasprotnih, toda tako demonsko strahovitih pojavov tem večji, zavladata je takoj za njima smrtna tišina.

„Dieu! — kaj je bilo to? — strel? — uboj?“ sopel je slednjič Jules.

„Tiho!“ prosil sem jaz. „Bog zna, kaj se je zgodilo! Najbrže sedaj kdo pride. Pozor tedaj!“

Nisem se motil. V hodniku se je čulo nekako praskanje in drgnjenje, in pokazala se je najprvo glava in za to cel život moža; — bil je to Haronis, držeč v roki majhno posodo. Sedaj se je vzravnaval na kolenih hoteč vstati. — Kratek skok — in držal sem ga za grlo; v istem hipu sta bila tudi Pedro in Jules na njem. Mož je bil tako iznenajen in osupnjen, da niti z mazincem ni mignil; le iz prsij se mu je izvil hropeč glas, ki me je prisilil, da sem krepkeje stisnil vrat in ga ne prej izpustil, dokler ni porinil Španjol zvezanemu svojo žepno ruto v odprta usta. Sedaj je bil popolnoma ukročen; njegovi srditi pogledi nas niso boleli.

„Kam ž njim?“ vprašal je Francoz.

„Na kako mesto v bližini“, velel sem, „in ostanite pri njem!“

„To se ume! Se bova malo pomenila o moji listnici. Kaj pa z onima dvema, katera morata še biti v votlini? Ali bosta vidva zadostovala?“

„Ne skrbite!“

Vrgši si ujetega na rame, je odšel, in ostala sva s Pedrom sama.

„Izvestno je hotel iti po vodo“, menil je ta, v rokah motreč posodo, katero je bil Grk izpustil na tla, in ki je bila majhen bakren kotljič. „Znabiti je kdo ranjen in potrebuje hladila. Saj je oni pok pomenil strel?“

„Brezdvomno. Zato pa glejva, da se stvar kmalu razjasni.“

„Ali imate že kak načrt, kako se polastiti ostalih dveh, namreč čevljarja in Grkovega svaka!“

„Da in ne.“

„Kako mislite to?“

„Načrt, ki ga imam, ni dober, zato je toliko vreden, kakor če bi ga ne imel. Namerjam, ali bolje, namerjal sem namreč Hrista ali Pinteva poklicati.“

„Bien; razumem. Mislila naj bi, da ju kliče Grk. In to ni dobro?“

„Ne, in sicer iz sledečega razloga: V votlini se je moral vršiti pretep, in sicer s Taraležem. Da pa šele sedaj, ko so bili prej že celo uro mirno skupaj, tega si ne morem drugače tolmačiti, kakor da je bil ta zvezan, a da se je oprostil in se lotil svojih nasprotnikov, kateri so ga pa sevé takoj premagali. Pri tem je tudi nekdo strelil — najbrže Taralež — in mogoče koga drugega ranil ali celo usmrtil. Recimo, da je ranjen ali ubit ravno oni, ki ga hočem poklicati. Ali se ne bo drugemu takoj zdelo, da to ne more biti Grk, ki kliče ranjenega ali mrtvega tovariša? Ali ne bo takoj slutil, da so drugi ljudje zunaj, in se varoval slušati? — Sevé, kar sem tu sedaj govoril o pretepu, o navzočnosti Asparuhovega sluge itd., to sklepam samo iz podatka, ki ga imamo, da je bil Taralež že pri monastiru napaden, da mu torej trojica ni sledila semkaj iz dobrohotnega namena.“

„Hm, ako dobro premislim, potem ni vaše razmotrivanje in vaš razlog tako napačen; samo v tem vam ne morem pritrditi, da bi bil namreč kdo ubit; potrebuje li mrtvec hladilne vode, katere je šel Grk iskat?“

„Saj tega ne trdim; a možno je le, ker ne vemo, če se niso tudi klali z nožmi. In je li gotovo, da je menil Haronis iti po vode?“

„Nikakor. S klicanjem torej nič ni?“

„Ne, ker bi bilo brezvspešno.“

„Torej nama ne preostaja drugega, kakor čakati, kdaj se komu zljubi, da pokaže svojo cenjeno osebo. — A čakati in vedno le čakati in naposled še ničesar ne doseči, to mi ne ugaja,

zato se pa ne pomišljujva mnogo ter zleziva v jamo, kjer se polastiva lopovov!“

„Nevarno je sicer, a naj bo, da se stvar prej odloči; saj se sme tudi kdaj kaj tvegati. Jaz zlezem prvi v hodnik in za menoj vi —“

„Zakaj vedno vi prvi?“

„No, pa bodite vi, — saj je jednako. Kjer preide hodnik v votlino, ondi se izvestno razširi, tako da nama bo možno, skočiti v istem hipu na moža; sleherni zagradi bližnjega; ako ne gre drugače, naj ga kar s kopitom puške pobije. Upam, da ne dobiva več nasprotnikov kakor samo dva.“

„Bueno! Vaya! — naprej!“

Porinil se je v hodnik in za njim jaz.

„Le tiho in previdno!“ opominjal sem jaz.

Kmalu sva bila na točki, kjer se je hodnik pravokotno zapognil in jel vzdigati; bil je že tolikanj prostoren, da ga Pedro ni zamašil popolnoma, ter da sem mogel tudi jaz videti pred se.

Kakor prej meni, tako je sedaj obema sevala nasproti luč, le glasov ni bilo slišati. Preko najinih glav se je valil dim.

„Carajo! — sennor, ali vas kaj duší?“

„Nič.“

„Tembolj pa mene. Brzo!“

Hitreje se pomikaje dalje sva dospela v kratkem času v bližino izustja, kjer sva se malo oddahnila. No, pot po vlažnem, polzkem in z dimom napolnjenem hodniku ni baš prijetna. A vesela sva bila, da je šlo doslej vse po sreči, zakaj oba sva se — četudi sva drug drugemu prikrivala — bala, da bi nama ne prilezel kdo naproti. Umeven strah!!

„Slišite govorjenje?“ dejal je tiho Pedro.

„Sedaj sva pri kraju. Držite se tik za menoj! Ni toliko prostora, da bi skočila vstric.“

„Li vidite v votlino?“

„Čakajte! Hočem previdno pogledati!“

Zleknil se je po tleh in mi s tem dal več razgleda. Zrl sem na slabo razsvetljeno, a od mokrote lesketajočo se kamneno steno. V globini je nekdo govoril.

Sedaj mi je šepetnil Pedro, skrčivši zopet svoj život: „Votlina je prostorna, a globoka; tu pred nama niso takoj tla, ampak šele dober meter globlje; zategadelj morava z nogami naprej, ne z glavo. — Na sredi gorí ogenj, pri katerem sedita dva možaka; jeden je sem, drugi proč obrnjen; sicer je videti vse prazno. — Pripraviva se!“

Pomaknila sva se malo nazaj in narazen, in bolj s težavo spravila život v takšno lego, da nisva sedaj več klečala, nego sedela; paziti sva morala zelo, da nisva provzročila ropota.

„Dobro je!“ dejal je Španjol. „Držite-li puško v roki?“

„Da.“

„Tedaj — sus!“¹⁾

Zadnjo besedico je glasno zakričal in se pognal skozi odprtino. Počakavši par trenutkov, sem mu sledil. Ko sem stal na nogah, sem zrl visoko-plamteč ogenj, kjer je moj tovariš že nekoga tlačil pod seboj, in debelo me gledajočega možica šilastega nosú in dolge brade, v katerem sem takoj spoznal čevljarja Neda Pinteva. „Dobar večer!“ rekši sem se vrgel nanj in padel ž njim vred kraj ognja, a tako, da je ležal on pod menoj. Prestrašeno človeče je le zijalo in gledalo, in le gledalo in zijalo.

„Ali čem pomagati?“ oglasil se je sedaj za menoj Pedro. „S svojim sem že gotov.“

„Le; v desnem mojem žepu najdete vrstico.“

Dočim sem jaz vezal roki, je on odmotal premaganemu pas in ga mu ovil okolo nog.

„Bueno. Položiva ga k njegovemu prijatelju.“

Ta prijatelj je bil sevé Hristo. Zanimivo in mično je bilo gledati obraze, katere sta delala,

¹⁾ Nad nje!

ležeča drug poleg drugega. Vsa osupla in iznenajena sta se spogledavala in s prestrašenimi pogledi zrla na naju, stoječa pred njima; — govoril ni nihče.

Slednjič se je pa Hristu le omajal jezik, kajti zarohnel je:

„Kdo pa sta vidva, da se predrzneta z nama tako ravnati?“

„Jaz sem Avstrijec, in ta gospod tukaj Španjol!“ odgovoril sem jaz.

Vidno sta oba prebledela.

„Av--av--“ je jecljal prejšnji. „In potem mislita, da vama je dovoljeno napasti miroljubne ljudi?“

„Miroljubne? Kaj pa ste imeli tu v jami tako miroljubnega, da ste morali streljati?“

„Streljati? — Meni se je puška sama od sebe sprožila.“

„Tako? Bomo pri ti priči videli!“

„Prosim, sennor, pomagajte mi malo svetiti!“ obrnil sem se na Pedra.

Vzemša iz ognja goreča polena, sva šla preiskavat votlino.

(Dalje.)

Vzori in boji.

(Po prijateljevih pismih priobčil Jož. Ošaben.)

(Pisma 64 konec.)

Malo pred sedmo uro so začele prihajati gospe z gospicami. Žarko nas je razpostavil po hodnikih, stopnicah in veži, da milostljive sprejemamo ter vodimo v dvorano. Najprej je prišla gospa Ostankova z dvema hčerkama, jedna bolj bleda ko druga; kmalu za temi je prisopihala gospa Lišajeva s tremi gospodičnami hčerkami, ki so vse tri pripravnice, jedna v četrtem, drugi dve v drugem letu. Vse štiri, gospa in hčerke visoke rasti, in čudno, vse so se tako ljubeznivo smehljale. Prišla je dalje gospa Kűchnerjeva (Slovenka, čeprav ima nemško ime!) spremljajoč svojo hčerko Zofko, krasotico prve vrste.

Toda podobe so se menjavale hitro! Komaj je spremil tovariš Vseslav gospo in gospico Kűchnerjevo, že smo zagledali od pošte sem prihajajočo gospo Šminkovičko z dvema divnima hčerkama, Angelino in Serafino. Vedel sem takoj: Angelina bo kraljica med plesalkami. Uganil sem tudi kar naprej, da bo z Angelino plesal prvi ples — naš aranžêr Žarko! — In prišle so počasi vse, ki Ti jih pa ne naštevam, ker Te ne morejo zanimati. Prav zadnje so prišle Kukčeve, gospa in hčerki, in

ž njimi neznana gospica z daljnega Poljskega. Storil sem, kakor mi je bilo naročeno. Prijazno se smehljajoč sem se ji predstavil kot dijak slavne sedme šole c. kr. višje gimnazije, potem pa se ji vljudno priporočil za prvi ples, zajeceljavi v kolikor mogoče elegantni poljščini: „Nie byłabyś Pani tak łaskawa tańcować najprzód ze mną?“ In ko mi je ona z zvonkim glasom in ljubkim nasmehom obljubila, tedaj sem zašepetal Žarku, naj reče najprej zaigrati najhitrejšo polko v čast moji Poljakinji, pa da skrijem svojo zadrego gledé na govorjenje. In res, stari organist je udaril po tipkah, zaigral polko, mi pa, štirinajst mladih parov, smo se zavrteli, da so skrbnim „garde-damam“, sedečim na zofah ob steni dvorane ter opazujočim svoje hčere, kar solze igrale v očeh. Morda so se spominjale svojih mladih let? Med odmorom je bila „promenada“, šetanje, in tedaj smo vodili vsak svojo plesalko po dvorani, delali ji hlad s pahljačem ter jo zabavali, kakor je kdo vedel in znal. Naš predragi Penko na primer je v petih minutah povedal svoji gospodični vse, kar je vedel o vremenu, in potem sta molčala, in Penku je bilo to tako mučno, da je prišel zopet Žarka na tihem vprašat, o čem naj govori sedaj, ker o vremenu je že vse

povedal!? Pa niso bili vsi v taki zadregi. O, nekateri pari so se izvrstno zabavali, kar je kazalo glasno krohotanje in smejanje. Meni seve ni bilo do krohotanja, ker sem se boril s poljščino. Pomagal sem si iz stiske s tem, da sem prosil Poljakinjo, naj me uči slovnice. Pričela sva po znani metodi, katere mi pa ni treba razlagati. Šlo je dobro in prešla sva na slovnostvo, na prvaka poljskih pesnikov, Mickiewicza. Z bojnim navdušenjem mi je začela deklamirati uvod največjega poljskega in morda slovanskega epa, Pana Tadeusza:

Litwo, Ojczyzno moja! ty jesteś jak zdrowie;
Ile cię trzeba cenić, ten tylko się dowie,
Kto cię stracił . . .

(Litva, očetnjava moja, ti si kakor zdravje;
Koliko te je treba ceniti, ve le tá,
Ki te je zgubil . . .)

Novi znanki se je pri teh besedah tresel glas. Zvedel sem tudi, da je izgubila domovino, izgubivši stariše, in sedaj biva pri daljnih sorodnikih tu v Ljubljani. Prepričal pa sem se tudi, da lepše menda ne zveni nobeden slovanski jezik nego poljski.

Predpust se je nagibal h koncu. Za nas je bil gotovo predolg. Vsako sredo večer smo imeli ples, in vsak četrtek jutro „mačka“. In srca, oh, srca, skoro vsa raztrgana, nesrečna! Žarko hodi še sedaj skoro noč in dan pod okni, kjer stanujejo Šminkovičevi in njih Angelina; Zoran je pri Lišajevih vsakdanji gost, in pravijo, da je že ujet, da jedno od gospic mu gotovo obesijo na vrat. In tako se je godilo, kakor pravim, skoro vsem. Če sem torej tudi jaz vedno in povsod mislil na rojakinjo Mickiewiczzevo, mar se bodeš temu čudil?

Prišla je zadnja sreda v predpustu, teden pred pepelnico. Tedaj smo „aranžirali“ ples v slovo. Kupili smo par sodčkov piva, vina, čaja, sladčic, da postrežemo zadnjikrat gospem in gospicam. Vrgli smo se tudi v najlepšo obleko, kar je je kdo imel. Jaz n. pr. sem si izposodil črno salonsko suktnjo od znanca-komija. Vrh tega smo se dogovorili, da podarimo vsak svoj šopek po jedni gospodični, toda šopki — to smo zatrjevali in zahtevali slovesno — morajo biti vsi jednaki, nobeden večji ali lepši od drugega, égalité, kakor v francoski revoluciji. Žarko in Zoran sta jih šla naročat. Pa glej čuda! Ko razdelimo, zapazimo, da dve gospici nosita med šetanjem večja šopka. Dala sta jih Žarko in Zoran. Ostale gospodične, to se ume, so bile vsled tega razžaljene. Kako smo jih morali tolažiti, češ, da se je to zgodilo le po pomoti!

Tisti večer je bil torej zadnji ples. Vlekli smo ga do polnoči. Tedaj pak smo spremili

gospe in gospodične do njih stanovanj. Oh, kako bridka je bila ločitev!

Dogovorjeni smo bili, da se, spremivši vse plesalke in njih mamke do doma, snidemo v gostilni „pri Svitu“, ki je bila tisto noč odprta do treh zjutraj. Vsi smo bili bolj ali manj obupni vsled prebridke ločitve, vsled praznote, ki je nastala v srcih. In v obupu, saj veš, kaj stori človek? Pili smo, kakor da preganjamo mrzlico; liter za litrom je „marširal“ na mizo. Zraven pa smo peli vse tiste žalostne, kakoršne so za tako priliko. Zoran je govoril napitnico na plesalke vsem iz srca. Še najprej se je ohrabil naš Dejan, Ižanec: „Fantje“, rekel je, „pozabimo, kar je bilo, pa pijmo:

En liter al' pa dva
To nam korajžo dá.“

Ostali smo v gostilni, dokler nas niso ven vrgli. Od treh do štirih je bilo povsod zaprto. Kam bi se šlo? Domov ne, zakaj kdo bi spal s „potrtim“ srcem? Sklenili smo narediti „Durchmarsch“, celo noč „zalumpati“. Na predlog Žarkov smo šli iz gostilne na izprehod v Tivoli. Precěj hladno je bilo in sneg je ležal po travnikih. Mi pa smo se malo zmenili zanj. — Ob štirih se odpre kavarna na kolodvoru. Kakšen „likêr“ ne bi škodoval, smo rekli, in šli smo tje. Dobili smo notri več takih „krokarjev“, ki so, kakor mi, delali „Durchmarsch“. O petih smo se začeli razhajati,

ko mežnar odzvonil je dan.

Srečavali smo stare dijaške gospodinje, ki so šle v cerkev. Jedna izmed njih nas je hotela celó nekaj poučevati. Pa Zoran ji je dobro zasolil, zabrusivši vanjo grozno duhovite besede Husove: „O sancta simplicitas!“ — —

V šoli smo tisto jutro seveda „krvavo“ gledali. In koliko nesreč! Prva je zadela Kralja (Dejana), ki je malo ur prej veselo popeval: „En liter, al' pa dva . . .“ Imeli smo namreč grščino prvo uro, Demostena. Kralj je bil prvi vprašan, kakor nalašč. In nesreča je že tako hotela, da bi bil med drugim naš dični Kralj moral tudi povedati, kako se glasi aorist od „λύω“. Prav za prav je to razžaljenje časti, v sedmi šoli vpraševati stvari, ki smo se jih učili v tretji! Pa kaj češ! Kralju se je to gotovo tudi za malo zdelo. Vrh tega pa še glava ni bila čista od nočnih litrov . . . Vendar molčati ni smel. Jecljaje je torej pričel: „Aorist von λύω lautet li . . . li . . . li . . .“ Gospod profesor je zapazil zadrego, zato mu je dajal srčnost: „Nun, sagen Sie nur!“ Kralj: „Li . . . li . . . liter!“ Tovariši, ki so bili noč dobro prespali, so se grozno zakrohotali, mi „krokarji“ pa smo se držali jezno . . . Samo Zoran je šepnil

kasneje Dejanu na uho: „Le korajžo, Dejan! En liter, al' pa dva . . .“

Drugo uro je bila matematika. Aranžêr Žarko vprašan. Pamet, kakor Dejanova, vrto-glava. In kakor da mu je v dušo videl, vprašal ga je gospod profesor: „Nun, Sie Pavlovščak, was arrangieren Sie wiederum?“

Tretjo uro zgodovina. Lekcija je bila o Poljakih, kdaj je postalo njih kraljestvo volilno itd. In vprašan sem bil — jaz, a znal nisem nič.

Popoldne, po šoli, sem šel poučevat k Bočkovim, kakor po navadi. Vladimir, sedaj že tretješolec, je sedel pri mizi ter ihtel. Vprašam ga, zakaj joče? Pokaže mi latinski zvezek. Pogledam zadnjo šolsko nalogo, vsa stran rdeča, kakor Rdeče morje. In spodaj: trojka. „Vladimir, za božjo voljo, kaj pa si delal?“ vzkliknem razjarjen. On pa se mi vrže na prsi ter še glasneje ihteč izpové: „Ah, gospod inštruktor, jaz, jaz — — sem — — tako strašno zaljubljen — —.“ Vedel sem vse! Grozno! — Tretješolec! Mrzel pot me je oblil. A kako naj bi bilo drugače? Kakoršen inštruktor, tak učenc. V hujši položaj ubog inštruktor ne more priti, nego je bil tedaj moj. Pravil sem mu, kako nespametno se vêde, a ob jednom sem govoril tudi sam sebi, saj sem bil na slabšem.

Prvo postno nedeljo pa smo imeli zopet sejo „Pobratimije“. To pot je trajala samo deset minut. Take še ne! Poprijel je za besedo tajnik Sámó, on, ki sovraži ženske in zato tudi ples. Govoril je to-le: „Pobratimi! Ves pred-pust sem molčal, sedaj ne morem več. Sram me je, da imam take šeme za pobratime. Sram me je do dna duše, da so pobratimi postali taki babjeki. — Ne čudim se več, zakaj ste nekateri izgubili vero, prav kakor nemški sošolci, da vam ni mar molitve, da zakramentov ne prejimate več . . . Postali ste babjeki! Otrovano vam je srce, vse. Neki prostozidar je rekel: ‚Naredite mladino nečisto, pa bo ob vero, in potem za vsako hudobijo sposobna!‘ — Na gladkih parketih ste izgubili zavest, da ste sinovi ubožnih, preprostih kmetiških starišev. Oblizani ste sedaj! Žalostna vam majka! Povem vam, da proklinjam one uredbe, ki vzgajajo take — ne može, ampak ‚mevže‘, take ‚cunje‘, ‚babjeke‘, ‚oblizance‘ . . .

Dalje ni govoril. Mi smo gledali v tla (zakaj Sama spoštujemo vsi), predsednik Zoran pa je vstal ter rekel: „Gospodu govorniku jemljem besedo ter zaključujem sejo.“ In razšli smo se molčé. Bilo je kakor veliki teden po molitvah.

Tvoj

Ivan.

Rajnemu Lovrétu.

(8. velikega travna.)

Kako si bil ves ubog in preprost,
A v celem Bohinji poznan in slaven.
Ponoči pri vsakem mrliču gost,
Pri vsakem pogrebu ti prvi zraven.

Razumel si dobro nalogo nog —
Ti zbrusil bi jih nad kolena skoro.
Na svojih potih križem in krog
Večerno si gledal in jútranjo zoro.

A zdaj si ubožec ti sam mrlič.
Prav dolgo se s smrtjo nisi tepel;
Saj tudi ne bi premogel nič,
Ko bil si ohromel, oglušel, oslepel.

Kdo pač na čnike tvoje dobi,
Z motvozom spete in stokrat pretrte . . .?
Oj Lóvre — Bohinjci so malo trdí,
A tebi so bile vse duše odprte.

Na odru sredi sveč in peres
Z bršljanovo zdaj kropé te mladiko;
‚Užival si malo‘ vzdihajo vmes,
A trpel na svetu si, revež, veliko.

Ponoči pri vsakem mrliču gost,
Podnevi pri vsakem pogrebu zraven,
Četudi ubog, četudi preprost,
A v celem Bohinji poznan in slaven.

Kdo stražil poslej nam mrtvece bo,
Ko v zadnji dom te lopata zagrebe?
Še dolgo — med drugimi gosti — kdo?
Ne ti, a še dolgo — spomin na tebe.

Anton Medved.

Celje in okolica.

(Národno-društvene črtice. — Poleg raznih spisov sestavil *Andrej Fékonja*.)

(Konec.)

Mala gimnazija.

Zaradi pravičnih zahtev slovenskih poslancev dra. Josipa Vošnjaka idr. v državnem zboru, da se preustrojijo in dejanjskim razmeram primerno uredé c. kr. gimnazije, namenjene Slovincem, sklenile so se bile v letih 1879. in 1880. v dunajski zbornici resolucije gledé slovenskih vsoprednic v Mariboru, v Celju in drugodi. Po zopetnih takih sklepkih je sicer visoka vlada ustanovila l. 1889. utrakvistične paralelke na nižji gimnaziji v Mariboru, kjer se od tedaj poučuje v treh predmetih: v veronauku, latinščini in računstvu slovenski, a v ostalih, razven slovenščine nemški. In ker se je ta nova naprava tam prav dobro obnesla, morale bi se vsled dotične obljube naučnega ministra ustanoviti take vsoprednice tudi v Celju, in to že jeseni l. 1893. Vendar se to ni zgodilo.

Vendar „po dolgem in vztrajnem naporu dosegli smo Slovenci v Celju c. kr. nižjo gimnazijo kot samostalen zavod, z jednako uredbo, kakor takozvane slovenske paralelke na c. kr. gimnaziji v Mariboru“. Storjen je s tem (piše celjski list) važen korak v razširjenju vzgoje naše mladine na podlagi materinega slovenskega jezika. Do sedaj je v Celju že v prvem razredu gimnazije bil učni jezik skozi in skozi nemški; slovenščina se je poučevala le kot predmet nekaj ur. Občeznane so težave slovenskih mladeničev, ki so jim nastale s tem učnim jezikom, katerega še niso znali. Veliko jih je zaradi tega zaostalo, mnogo se jih višji omiki odvrnilo. Sedaj se bo v Celju skoz prve štiri gimnazijske razrede učilo precej v slovenskem jeziku za slovenske otroke.“¹⁾

Ta slovensko-nemška mala gimnazija celjska se je otvorila s prvim razredom šele 7. prosinca oziroma 19. svečana leta 1896. v Novi ulici v poslopju deške šole celjske okolice. Učitelji so bili imenovani: ravnatelj Jurij Glowacki (nekdaj profesor na mali gimnaziji v Ptuju in zatem profesor v Ljubnem), profesor Anton Kosi (do tedaj profesor na višji gimnaziji celjski) in suplent Ivan Bernik; veronauk je učil Jos. Atteneder, nemški pridigar celjski. Učencev se je bilo zglašilo 110, vsprejeli pa so jih vsled vsprejemnih izpitov 89.

Da pa je bil ustanovljen ta novi učni zavod v Celju, za to imamo zahvaliti v prvi vrsti

državnega poslanca Mihaela Vošnjaka, nadalje grofa Hohenwarta in ministra viteza Madeyskega, pa kneza Alfreda Windischgrätza ter one poslaniške skupine in posamezne poslance, Kluna in Robiča, ki so se potegovali za celjsko nemško-slovensko malo gimnazijo.

„Nestrpno je pričakovalo slovensko ljudstvo vsega Spodnjega Štajerja odločitve te za nas dokaj važne stvari. In ko je prišlo poročilo, da je državna zbornica na Dunaju dala pravici zmago, zagrmeli so topiči po vsem Spodnjem Štajerju, prižigali se kresi, ljudstvo se je zbiralo in klicalo slava, vekovita slava! pravičnim možem, ki so iz prepričanja glasovali za to, da se dá pol milijonu štajerskih Slovencev na njihovi zemlji vsaj trohico te pravice, kakor je ima v obilici par tisoč Nemcev.“¹⁾

Vsem pa nam je v živem spominu, da je ista zbornica dné 5. prosinca t. l. odklonila postavko dvojezične gimnazije, kar sicer za sedaj ne bo škodilo gimnaziji, a je sila žalostno znamenje sedanjih razmer.

Posojilnica v Celju.

Borba národnih voditeljev naših za slovenščino v šolah in uradih bi pa bila brezuspešna, ako bi pustili, da bi Slovenci gospodarstveno propadali.

Naši nasprotniki so nas posebno zaradi tega lahko tlačili, ker so imeli skoro vse denarne zavode v rokah. Slovenski rodoljubi so torej kmalu spoznali, kako važni bi bili za slovenski narod domači denarni zavodi. Snovati so začeli posojilnice. Posebno marljivi so bili v tem obziru štajerski Slovenci. Štajerska je domovina slovenskih posojilnic, a „oče“ njihov je — že mnogo omenjani Mihael Vošnjak.²⁾

Sicer je bil že dr. Josip Vošnjak opozoril Slovence na táke zavode po vzgledu čeških „Záložen“, l. 1868. A dočim se njemu ni posrečilo ustanoviti namerjeno posojilnico v Šmarju pri Jelšah, ustanovil je Mihael veliko in bogato „Posojilnico v Celju“ l. 1880., katera je, oprta na marljivo okoliško prebivalstvo in osobito na dobre gospodarske odnošaje v Savinjski dolini, postala sčasoma najmočnejši zavod te vrste pri nas. V 12. letu svojega obstanka je imela celjska

¹⁾ Domovina 1895. 24.

¹⁾ Domovina 1895. 20.

²⁾ Il. Nar. Koledar 1893. 54.

posojilnica že 1.761.380 gld. prometa. Hranilne vloge njene so znašale tedaj (koncem 1892. l.) 895.983 gld. in so se samo v jednom letu pomnožile za 152.711 gld., dasi ta zavod ni namenjen kopičenju imetja v hranilnih vlogah. Čistega dobička pak je imela n. pr. leta 1891. 10.745 gld.; leta 1892. 12.528 gld.; leta 1893. 13.834 gld.; l. 1894. 15.173 gld.

Celjska posojilnica, kot najmočnejša, zvrševala je pa tudi važno vlogo nekakšne centralne posojilnice s tem, da je vsprejemala preostajajočo gotovino od manjših posojilnic in jih zopet po potrebi s posojili podpirala. Leta 1892. je bilo med Slovenci vseh posojilnic že 56, „in morebiti je bil pri dobri polovici teh tako potrebnih zavodov Mihael Vošnjak sam kum, in sicer na ta način, da je pomagal sestaviti pravila, da je bil navzoč pri prvih zborih, ali da je založil s svojim denarjem ali pa z denarjem celjske posojilnice potrebne vsote za ustanovne troške in za prvo poslovanje.“

Vse slovenske posojilnice je nadalje združil njihov „oče“ M. Vošnjak že l. 1883. v posebno društvo, v „Zvezo slovenskih posojilnic“, ki ima sedež tudi v Celju. To društvo je neizmerno pospeševalo razvoj teh zavodov med Slovenci. Naloga „Zveze slovenskih posojilnic“ je namreč, da pospešuje ustanovitev novih in dobro poslovanje starih, že obstoječih posojilnic. Vseh slovenskih posojilnic je bilo koncem l. 1894.: v Štajerski 25, v Kranjski 20, v Koroški 18 in v Primorski 10; torej vkup 73. Ko je začela „Zveza“ delovati, bilo jih je komaj 10, ali še toliko ne. — Počatkoma je društvo svojo nalogo zvrševalo s tem, da je prirejalo shode, da so njega odborniki, osobito predsednik Mih. Vošnjak, pri ustanavljanju novih posojilnic pomagali, in da se je izdajal društveni list „Zadruga“ na mesec. V poslednjih letih je pa „Zveza“ svoje delovanje posebno v tem razširila, da izdaja namesto mesečnika društveni „Letopis slovenskih posojilnic“ in da po svojih revizorjih nadzira delovanje k društvu pristopivših zadružnic, to je, slovenskih posojilnic.

In tako je torej Celje zopet središče tega delovanja.¹⁾

Južno-štajerska hranilnica.

S posojilnicami pa še ni bilo povsem pomagano gospodarskim potrebam Slovencev; zakaj posojilnice imajo preozek delokrog. Treba je bilo še hranilnic. In tudi tako so osnovali zopet ponajveč celjski rodoljubi, a to s poroštvom petih okrajnih zastopov južno-štajerskih.

„Južno-štajerska hranilnica“ je ime tej hranilnici, katero so ustanovili okraji: Sevnica, Gornjigrad, Šoštanj, Vransko in Šmarije, in katere sedež je v Celju. Dotična pravila je odobrilo c. kr. namestništvo v Gradcu dné 10. m. l. 1889. in hranilnica je začela takoj poslovati.

Osnovalna seja je bila dné 22. mal. srpana l. 1889. v prostorih celjske čitalnice. Za predsednika upravnemu odboru je bil izvoljen Mihael Vošnjak, za njegovega namestnika pa dr. Franc Radaj v Mariboru. V ravnateljstvo, ki ima voditi hranilnično poslovanje in opravljati tekoče posle, pa so bili izvoljeni: Mihael Vošnjak, dr. Josip Serbec, dr. Ludovik Filipič, dr. Ivan Dečko, dr. Josip Vrečko, notar L. Baš in Maks Veršec, vsi v Celju, in Fran Veršec, notar v Sevnici.¹⁾

Zanimiva in pač tudi čudna pa je predzgodovina „Južno-štajerske hranilnice v Celju“, kakor nam jo je povedal osnovni odbor v svojem naznanilu, oziroma vabilu. „Ustanovitev te hranilnice — pravi — skazala se je kot neobhodna potreba, ker so vsled slovenskih vknjiževanj začele že obstoječe hranilnice delati slovenskim strankam razne sitnobe, deloma da jim v obče niso dovoljevale posojil, ali pa, da so pri že dovoljenih posojilih, za katera se je že vknjižila zastavna pravica, odrekale izplačilo posojila, če so našle, da je bila pri zemljišču kaka slovenska vknjižba. Razven tega so delale strankam nepotrebne troške, terjajoč poverjene prevode slovenskih listin in zaračunjajoč si troške za prelaganje odlokov pri odpisu parcel iz slovenščine na nemški jezik; in namen je bil ta, zabraniti slovensko uradovanje, kar bi se jim bilo pri naših razmerah tudi posrečilo.

Z „Južno-štajersko hranilnico“ namerjava se torej storiti konec tem in enakim neprikljam ter rešiti slovenske stranke velikanskih in povse nepotrebnih troškov ter narodni čut žalečih nagajanj.“

Nadalje pravi isti odbor: „Dosedaj obstoječe hranilnice delovale so v veliki meri, nekatero, sme se reči, izključljivo le z denarjem slovenskega ljudstva. Imele so pri svojem poslovanju velike dobičke; a ti dobički porabljali se niso niti v najmanjši meri na korist slovenskemu ljudstvu, da, premnogokrat celó v namene, nasprotne slovenskemu življu in žaleče slovenski narodni čut.

„Južno-štajerska hranilnica“ bode pa od čistega dobička zneske, katere sme po pravilih porabiti v dobrodelne namene, porabljala spet v korist ljudstva, s čegar denarjem bo delala.

¹⁾ Domovina 1893. 31.

¹⁾ Slov. Gospodar 1889, 35.

Da pa bode mogla „Južno-štajerska hranilnica“ ustrezati svoji nalogi, velevažni za razvitek slovenskega naroda posebno na Štajerju, potrebuje tudi potrebne podpore; kajti njeno delovanje in njen pomen je zavisen od vlog, ki njej prihajajo, in bode tem uspešnejše, čim več se bode denarja vlagalo pri njej.“

„Priporočati pa smete — tako završuje poziv — s tem boljše vestjo „Južno-štajersko hranilnico“, ker toliko varnosti, kakoršno daje ta hranilnica, nima skoro nobena druga; kajti to hranilnico je osnovalo imenovanih pet okrajev, kateri so z dovoljenjem štajerskega deželnega odbora z dné 18. junija leta 1889., št. 9892, za ta zavod prevzeli posebno in splošno poroštvo za polno varnost vlog in za njihovo po pravih določeno obrestovanje. Omenjeni okraji so torej porok za vse obveznosti (hranilne vloge in obresti) „Južno-štajerske hranilnice“ do neobmejene visokosti, tako, da jednakega poroštva nima nobena druga hranilnica.“

Iz vsega tega se jasno vidi, kako prepotrebna naprava je bila „Južno-štajerska hranilnica“ za razvoj naroda slovenskega in za njegov národno-gospodarski napredek. Pa je torej tudi gotovo želeti, da bi vsak narodnjak deloval v to, da se v tej hranilnici osredotoči vsa denarna sila južno-štajerskih Slovencev, da se oslobodimo tujega upliva in si ohranimo zavod še bolj vpliven, nego do sedaj.¹⁾

„Južno-štajerska hranilnica v Celju“ se je tečajem triletnega obstanka svojega povzdignila do 950.656 gld. hranilnih vlog in je že sredi leta 1893. presegla prvi milijon. L. 1895. pa, šele šest let delujoč, izkazuje že stanje hranilnih vlog v znesku 1.280.982 gld. Čistega dobička je bilo: 1891. leta 3938 gld.; 1892. l. 5313 gld.; 1893. leta 8205 gld.; 1894. leta 8266 gld.

Društvena tiskarna.

Slovenskih knjig prihaja največ v Ljubljani na dan. Včasih pa ugleda kakošna slovenska knjiga beli svet v Mariboru, Trstu, Gorici in Novem mestu, kjer so povsodi slovenske tiskarne, kakor še posebno v Celovcu. A tudi Celje se je v tem oziru vzbudilo iz trideset let in še več trajajočega spanja. V Celju se je svoje dni, od l. 1848. dalje tudi nekaj slovenskega tiskalo, dokler sta živela Jeretina, oče in sin, in dokler ni nemškutarsko-liberalni duh v Celju zatrl vsako slovensko gibanje, razven čitalnice.

Tudi tiskarna je prišla sčasoma v tujo last. Po Janezu Jeretinu jo je podedoval sin Edvard,

in od njega jo je dobila njegova žena Ana, vdova; a ta jo je prodala Janezu Rakuschu, kateri je zalagal — in po njegovi smrti njegova vdova zalaga — list, ki pridno Slovence obira in črni. Slovenska knjiga pa — razven lista „Popotnika“ — od tedaj ni bila tu tiskana morebiti nijedna več; vsaj tiskar sam nje ni bil založil, vse od leta 1860. sém.¹⁾

No l. 1891. so dobili Slovenci v Celju tudi svojo tiskarno, katera sama zalaga slovenske knjige. To je „Društvena tiskarna D. Hribar“.

Predzgodovina te celjske tiskarne je pa — kakor je omenil Mihael Vošnjak v državnem zboru leta 1894. — ta-le: „Posojilnice v slovenskih delih dežel so se tekom zadnjih dvanajst let razvile tako lepo, kakor le pri malokaterem narodu. Na ta razvitek je posebno uplivala „Zveza slovenskih posojilnic“, katere sedež je v Celju. V prvi vrsti je sedaj šlo za to, da olajšamo slovenskim posojilnicam poslovanje, da se trudimo podajati enakomerne in cene tiskovine. Kajti vsakemu veččaku je znano, da so vse posojilnice takorekoč neka celota, in da mora biti jedna navezana na drugo. To pa nas je prisililo, da smo prosili visoko vlado dovoljenja za slovensko tiskarno. To dovoljenje pa se ni dalo kaki privatni osebi, nego „Zvezi slovenskih posojilnic“, in ima v prvi vrsti namen, posojilnice podpirati pri upravljanju, oskrbeti si cene administracije.“²⁾

Najnovejši razvoj tiskarne spada pa bolj v osebne razmere, zato ga nadalje ne opisujemo. Ista tiskarna je začela dné 2. vel. travna l. 1891. izdajati list

„Domovina“.

Izdajatelj in urednik ji je bil Drag. Hribar. Tisk Društvene tiskarne D. Hribar v Celju. Izhajal je I. letnik 1891. in II. letnik 1892. v obliki četvorke prvo in tretjo soboto vsakega meseca; III. letnik 1893 do V. 1895 pa na velikem listu 5., 15. in 25. dan vsakega meseca; a od VI. letnika 1896 nadalje izhaja vsak petek.

Naj navêdemo tukaj „Domovine“ program, kakor ga je sama podala v 1. številki 1891:

„Ta časnik bode prinašal celjske, spodnještajerske in slovenske novosti sploh; poročal o dogodkih v Avstriji in po širnem svetu na kratko; gojil bode pravo avstrijsko domoljubje, priporočal verno, krščansko življenje in povdarjal v zvezi s temi načeli slovensko zavednost in rodoljubje, rabo slovenskega jezika na slovenskih tleh v šoli, cerkvi, uradu, v javnem in zasebnem življenju, poučeval z mirno besedo o političnih dogodljajih in skušal slo-

¹⁾ Domovina 1891, 16.

²⁾ Domovina 1894, 12.

¹⁾ Domovina 1895, št. 22.

venskemu ljudstvu brez stanovskega razločka pripomoči k večjemu izobraženju, k boljšemu duševnemu in gmotnemu blagostanju. Neopravičene napade nasprotnikov na poštene slovenske zavode in domoljube zavračal bode vselej krepko.

Zvesta svojemu imenu hoče ‚Domovina‘ vselej toplo priporočati ljubezen do ožje slovenske in do širje mogočne avstrijske domovine, ker je sotrudnikov ‚Domovine‘, kakor vseh Slovencev trdno prepričanje, da morejo Slovenci le v mogočni in srečni Avstriji priti do svojega cilja, do jezikovne ravnopravnosti in do boljšega materialnega blagostanja. Kakor pomeni torej beseda domovina za nas Slovence naše slovenske pokrajine v mogočni avstrijski državi, tako hoče list ‚Domovina‘ delovati za blagor slavne Avstrije in duševne naše ‚Slovenije‘.

‚Domovina‘ noče izpodrivati drugih enakih, večjih ali manjših slovenskih listov, ki vsi kolikor toliko blagonosno za slovenski narod delujejo. Ustanovila se je radi posebnih celjskih in spodnje-štajerskih razmer. Ljudstvo v Celji, ob Savinji, Savi in Sotli še namreč vse premalo bere slovenske časnike, ali pa se dolgočasi in jezi pri nekaterih nam sovražnih nemških listih.

‚Domovina‘ ne bode stala tudi gledé stanov na nobenem strankarskem stališču. Pisala bode sicer v prvi vrsti za našega kmeta, pa se ozirala tudi na rokodelca, obrtnika, trgovca in druge stanove. Trudila se bode, da bode s svojo pisavo vstrezala domoljubom duhovskega in svetnega stanu, ker se od vseh nadeja krepke podpore pri razširjanji lista. Naročnikov bi si rada ‚Domovina‘ poiskala pri vseh tistih Slovincih in slovenščine malo ali veliko zmožnih bralcih, kateri do zdaj še niso podpirali slovenskega časnikarstva, ker bi s tem veliko koristila, ne da bi drugim slovenskim listom škodovala.

Nadejati se je, da delo ne bode brezuspešno, kajti ‚Domovina‘ trudila se bode vedno delovati po starem slovenskem geslu: ‚Vse za vero, dom, cesarja!‘

Národní dom.

Lepi napredek celjske Posojilnice in Južno-štajerske hranilnice „je vzbudil veselo pozornost med vsemi štajerskimi Slovenci. Kaj čuda tudi, da so skromni prostori, v katerih sta se porodila in kjer sta delovala doslej ta zavoda, postali pretesni. Zato je bilo treba misliti na novo streho. Kupilo se je v ta namen že leta 1892. stavbišče na najlepšem prostoru v Celju — na Cesarja Jožefa trgu — in sklenilo se je

postaviti na ta prostor stavbo, ki bi bila ponos štajerskih Slovencev, ki bi imela ne samo prikladne prostore za denarne zavode, nego bi bila tudi — Národní dom.“¹⁾

Ravnateljstvo posojilnice v Celju je imelo dné 25. listopada leta 1894. sejo, pri kateri je predložil kranjski deželni inženir V. Hrásky, zgraditelj ljubljanskega gledališča, preudarek troškov za zgradbo „Národnega doma“ po njegovih krasnih načrtih. Troški zgradbe same so bili preračunjeni na 162.000 gld. Cena stavišča blizu 30.000 gld. je še posebe. Zgradba pride torej blizu na 200 000 gld. Ob jednom se je izvolil posebni stavbeni odsek, v katerem so: Mihael Vošnjak, načelnik; dr. Jos. Serbec, I. namestnik, Lovro Baš, II. namestnik; dr. Ivan Dečko, dr. Jos. Vrečko in Janez Zupanc.

Ko so bile odstranjene zapreke, katere so dolgo in trdo delali „Národnemu domu“ celjski Nemci, bil je dné 8. mal. travna l. 1895. slovesno položen temelj zgradbi in blagoslovljen v navzočnosti vsega ravnateljstva posojilnice in hranilnice in mnogo drugega občinstva. Prečast. g. opat Ogradi, z asistencijo vikarja Irgla, je pri tem izustil primeren nagovor, poudarjajoč, da kakor je združeno složno delovanje omogočilo, da se gradi ta stavba, ki bo kras za vse celjsko mesto, tako naj bo tudi zanaprej sloga in združeno delo, da se bo zgradba lepo uspešno vršila ter da bo na srečo in blagoslov onim, kateri bodo svoj čas v ti hiši delovali in stanovali. Tudi dr. Serbec je poudarjal, da le sloga, ki je vedno vladala med nami, je storila, da se je dosegel tako velik uspeh, ter je izrekel željo, da bi sloga navdajala nas tudi zanaprej. O tej priliki je poslalo tudi bratsko društvo „Hrvatska“ v Gradcu svojo častitko, veseleč se slovenskega dela in želeč Národnemu domu sreče.²⁾

Zgradba „Národnega doma“ je napredovala do jeseni l. 1896. ter bila dogotovljena že toliko, da so se 1. vinotoka mogle tje preseliti: ‚Čitalnica‘ celjska, ‚Posojilnica v Celju‘ in ‚Južno-štajerska hranilnica‘, pa tudi nekaj strank. V nedeljo preje, 27. kimovca, se je vršilo cerkveno blagoslovljenje.

‚Národní dom‘ v Celju je zares palača, s katero bi se ponašala lahko vsaka stolnica.

V nedeljo 14. sušca t. l. se je v „Národnem domu“ pevala prva opera v Celju v slovenskem jeziku, namreč slavnega italijanskega skladatelja Gius. Verdi-ja „Rigoletto“. Priredilo je opero „Dramatično društvo“ iz Ljubljane. Celje še ni videlo in slišalo kaj primerne; pa sme ponosno biti, ker pred 10 leti bi nikdo še sanjal ne bil, da se bo pela opera in to jedna naj-

¹⁾ Il. Nar. Koledar 1894.

²⁾ Domovina 1895. 11.

lepših in najtežjih skladeb — v slovenskem jeziku — v njega ozidju. Nedelja dné 14. sušca l. 1897. ostane zgodovinsko-pomenljiv dan za Celje in celjske Slovence.¹⁾

Naposled dostavljamo temu pregledu še poročilo, da se je v Celju lani dné 17. vel. travna ustanovila zadruga „Rinka“ v ta namen, da se ustanovi dostojna hiša za tujce — turiste v Solčavskih planinah. Ustanovni zbor je imela zadruga dné 20. rožnika lanskega leta in jela s tem delovati, da je kupila za svojo zgradbo potrebno zemljišče.

„Slovinci smo v Celju in okolici v poslednjem času res mnogo napredovali. Okolica je skoro že popolnoma naša; kajti občinski zastopi so po okoliških občinah skoro popolnoma že v narodnih rokah, in kjer še niso, utegne se v kratkem zgoditi; kajti naše ljudstvo vedno bolj in bolj zaupa domačinom, kateri spoštujejo domači jezik, domače šege, krščansko vero in

¹⁾ Domovina 1897. 12.

krščansko življenje. Sedaj ko imamo okrajni zastop v narodnih rokah, napredovale bodo polagoma tudi razmere pri občinah.

V Celju nas čaka še veliko dela. Tukaj se Slovincem še kaj čudno godi. Po rodu, po materi ali očetu je v Celju seveda največ Slovencev; ali kedar nas naš mestni magistrat šteje, najde nas vselej mnogo manj, nego Nemcev. Kdor pa le malo po Celju hodi, sliši, kako se zelo slovenski govori, in to vedno bolj in bolj, ker vedno več Slovencev v Celje prihaja, in ne samo gospodskih, ampak tudi kmetijskih ljudij.

V bodoče se bodo že razmere zboljšale; kajti začeli so — domoljubi in rodoljubi — celjsko ljudstvo poučevati in mu kazati, da je ono slovenskega rodú, da se od Slovencev živi, da slovenščino tudi dejanski vsak dan rabi; naj se torej nikdo slovenščine, svojega materinega jezika, ne sramuje; temveč očitno naj pripozná svoj jezik, svojo mater, svojo narodnost. Sčasoma bo že celjsko prebivalstvo postalo značajno in neupogljivo.“¹⁾

Dal Bog, da se nam te želje uresničijo!

¹⁾ Domovina 1891. 2.

Klinopisni spominiki in sv. pismo.

(Spisal dr. Fr. Sedej)

(Dalje.)

Dné 4. kim. l. 1802. je čital sedemindvajsetletni Jurij Frederik Grotefend (1775 do 1853) pred göttingško učeno družbo razpravo „o čitanju in tolmačenju perzepoljskih napisov“, kjer je prvič poročal strmečemu svetu o svojem izumku.¹⁾

Nadrobnejše je potem razložil svoje delo v podobni nemški razpravi, katero je A. H. L. Heeren vsprejel v svojo imenitno zbirko²⁾, obsezajočo skoro vse tedanje znanje o starem svetu.

Znamenito je pa to: Ko se je Grotefend pripravljaj, da bi razvozlal klinopis, sploh ni bil vešč vshodnim jezikom, še manj pa jeziku, v katerem so sestavljeni klinasti napisi. Vendar se njegov genijalni izumek ne sme imenovati slepa sreča ali slučaj, ker je ob vsem tem delu

¹⁾ G. F. Grotefend, Praevia de cuneatis, quas vocant, inscriptionibus Persepolitianis legendis et explicandis relatio, Gottingae 1802.

²⁾ A. H. L. Heeren, Ideen über die Politik, den Verkehr und den Handel der vornehmsten Völker der alten Welt. I. Theil. 1. Abthlg. Göttingen 1815. Beilage: Grotefend, Ueber die Erklärung der Keilschriften und besonders der Inschriften von Persepolis. Str. 397 sqq.

postopal pametno in ne svojevotjno. Seveda se je Grotefend naslanjal na dela svojih prednikov, kakor bomo kmalu videli, a izmed mnogih njihovih hipotez je z bistrim umom vedno pogodil pravo.

Najprej je bilo treba določiti, v katero mēr se morajo čitati klinasti napisi, potem, ali so pisani s črkami ali morda z zlogi, in slednjič, v katerem jeziku so zloženi.

Kar se tiče prve točke, postavil je Grotefend načelo: Vsi klinasti napisi se morajo čitati vodoravno od leve na desno, ne pa navpično ali bustrofedično.¹⁾

Iz lege klinov in ogelnikov, ki sestavljajo perzepoljske klinaste napise, sta že pred Grotefendom jednako sklejala Pietro della Valle in Figueroa, španjski poslanec Filipa III. Grotefend je podprl to hipotezo z mnogotermimi novimi dokazi.²⁾

¹⁾ Bustrofedično (βουστροφηδόν) t. j. prvo vrsto čitaj od leve na desno, drugo od desne na levo itd., kakor n. pr. vol orje njivo, od tod grški izraz.

²⁾ Heeren, op. c. p. 405. Aus den angegebenen Merkmalen der Grundzüge aller Keilschriften kann man, ohne zu irren, immer wissen, in welcher Richtung die Inschrift eines Steines zu lesen sei. Man muss sie nämlich so halten, dass die Spitzen der Vertikalkeile

Primerjaje nadalje klinasta znamenja drugo drugemu, je opazil Grotefend, da se navadno mnogo znamenj skupaj sklada za jedno besedo in da jih je pri prvi vrsti (perzepoljski) čestokrat najst le v jedni besedi. Vrh tega so se ista znamenja večkrat ponavljala, nekatera celo dvakrat, trikrat zaporedoma, kar bi se ne dalo razlagati, ko bi bil klinopis pisan z znamenji in ne s črkami. Zato je Grotefend sodil, da so vse tri vrste klinopisja črkopis, imajoče svoj alfabet.¹⁾ Pri tem se je sicer Grotefend zmotil, zakaj kakor dandanes vemo, sta druga in tretja vrsta klinopisa pisani z zlogi in znamenji. Ali to Grotefenda nikakor ni oviralo pri razvozlavanju klinopisa, ker je bila prva vrsta perzepoljskih napisov, s katero jedino se je on bavil, res pisana s črkami.

Kar se tiče slednjič jezika, v katerem so sestavljeni trovrstni napisi perzepoljski, menil je Grotefend, da podaje prva vrsta jezik onih vladarjev, ki so v Perzepolju postavili te zgradbe in jih okrasili z napisi, tedaj jezik staroperzijski.²⁾

Da bo čitatelj spoznal, za kaj se gre, podamo tu kratko razvrstitev perzijskih jezikov.

Stari in novi perzijski jezik spada k indoevropskemu deblu in sicer se prišteva k iranskim ali zapadno-arskim jezikom. Obsega pa

1. starobakterski jezik ali Zend. V tem starem, svetem jeziku sta pisani liturgijski knjigi Perzijcev, namreč Vispered in Jasna ter pravna knjiga Vendidâd, katere vkup zlagajo takozvano Avesto. Te tri knjige so navadno zvezane v jedno knjigo, dobiva pa se tudi vsaka posebej. Ako so druga

unterwärts, die der Querkeile aber rechtshin gekehrt und die Oeffnungen der Winkelhacken ebenfalls zur Rechten stehen. Beobachtet man dieses, so wird man finden, dass keine Keilschrift in perpendikulärer, sondern immer in horizontaler Richtung geschrieben sei, und die nebenstehenden Figuren auf den Gemmen und Cylindern keinen Masstab für die Richtung der Schrift abgeben. Tam str. 401.

¹⁾ Heeren op. c. str. 408 sq.

²⁾ Tudi v tej točki se je bil Grotefend za trohico zmotil, a brez velike škode. Menil je namreč, da je prva vrsta perzepoljskih napisov pisana v jeziku, ki se ime-

od druge ločene, jim je priložena še prestava z glosami, katero nazivljejo Zend. Potemtakem je Avesta glavni tekst, Zend pa njegova prestava in tolmačenje. Oboje se imenuje Zend-Avesta. Starobakterski jezik je bil najbrž v navadi v severno-vshodni Perziji, je precēj podoben najstarejšemu Sanskrtu in se piše z nekimi semitskimi črkami od desne na levo. Največ

G. F. Grotefend.

zaslug za preiskavo tega jezika si je pridobil E. Burnouf.

2. Pehlevi ali Huzvâreš, perzijsko narečje, katero so govorili za vlade Sasanidov

nuje Zend ali Zend-Avesta. Sicer je že Grotefend spoznal, da se jezik od njega razvozlanih napisov ne vjema popolnem z Zend-Avesto, katero je bil tedaj Anquetil Duperron objavil. Ali pomagati si ni znal, ker ni bil niti orientalist niti zgodovinar, ampak le latinist. Sicer se staroperzijski jezik bližja Zend-Avesti, kar je Grotefendu k sreči pomaglo pri razvozlavi napisov, je pa vendar od njega razločen, kakor n. pr. slovenski od hrvaškega.

v spodnji Kaldeji. Zato je tudi pomešano s semitskimi besedami. V tem narečju so predstavljene in tolmačene gori omenjene svete knjige starih Perzov. Tudi današnji Perzi umevajo Zend-Avesto, nauk Zoroastrov, s pomočjo tega jezika.

3. Staroperzijski jezik je oni, kate-rega so govorili in pisali Ahamenidi: Cir, Darij Histasp, Kserks, Artakserks in ki se nahaja le v perzepoljskih klinastih napisih. Te je razvozlal Grotefend.

4. Novoperzijski jezik (Parzi), ki se je razvil iz staroperzijskega in se dandanes govori. V tem jeziku je pisano Firduzijevo slavno delo Šahnâme. Pomešan je z arabščino.

Ko si je bil tako Grotefend pripravil pot z nekimi splošnimi načeli, izbral si je dva kratka in precēj podobna si napisa, katera je bil Niebuhr vestno prepisal z zidin perzepoljske palače (Tom. II. Tab. XXV., *B* in *G*).

Že Münter in Tychsen sta bila opazila, da obsegajo ti napisi, ki so bili vdolbeni nad podobami perzijskih kraljev, njih naslove. In ker je vshod v svojih navadah in šegah jako stanoviten, so naslovi poznejših perzijskih kraljev, n. pr. Sasanidov ali današnjih Šahov taisti, kakor so bili v starem času. Že Münter je slutil, da neka skupina znamenj, ki se je v prvi vrsti perzepoljskih napisov ponavljala, najbrž pomenja besedo „kralj“. Zaporedno spájanje teh dveh skupin bo tedaj pomenjalo „kralj kraljev“, kakor se n. pr. še dandanes nazivlja perzijski kralj š a h i n š a h.¹⁾ Ista skupina, pomenjajoča „kralja“, se je ponavljala v obeh napisih še jedenkrat z nekim drugim pridevnikom. To bi bil — tako je sodil Grotefend — drugi naslov kraljevski, ki se nahaja pri Sasanidih, pomenjajoč „kralj véliki“.²⁾

Potemtakem bi pomenjale štiri besede, katerih Grotefend ni znal ne čitati ne razlagati, „kralj veliki, kralj kraljev“. Dosledno morajo besede, stoječe pred temi naslovi, biti lastna imena staroperzijskih kraljev, kakor se n. pr. čita v napisih poznejših kraljev Sasanidov. V obeh napisih, katere je hotel razvozlati Grotefend, sta stali v začetku dve različni besedi oziroma skupini znamenj; pomenjali sta torej dva različna staroperzijska kralja.³⁾ Isto ime (kraljevsko), s katerim začenja napis *B*, ponavlja se v drugem napisu *G* (v tretji vrsti za prvim delivcem), le z drugačno končnico. Grotefend je sklepal iz tega, da znači dotično ime

¹⁾ Glej klinasta napisa *B* in *G*, kjer se v obeh v drugi vrsti za klinom delivcem $\vee$ ponavljata ti dve skupini „kralj kraljev“.

²⁾ Glej napisa *B* in *G*, prvo vrsto, daljšo skupino za prvim klinom delivcem.

³⁾ Glej začetek obeh napisov *B* in *G*.

v prvem napisu nominativ, v drugem pa genitiv, in da zaznamuje drugi napis očeta dotičnega kralja. Ta „oče“ ima zopet pridejan naslov „kralja“ in za tem sledi neka beseda, ki mora zaradi vsebine pomenjati „sina“. (Glej malo skupino za prvim delivcem četrte vrste v napisu *G*). Taista beseda („sin“) stoji tudi v napisu *B* za prvim delivcem v peti vrsti, ali pred njo je čitati neko lastno ime, ki nima pridevka „kralj“. Iz vsega tega je sklepal Grotefend, da ima pred seboj tri lastna imena, ki so si v sorodu kot stari oče, oče in sin.

Oba napisa sta tedaj pođajala ta-le obrazec:

<i>a</i>	<i>c</i> -jev
I. . . . . kralj veliki, kralj kraljev . . . . . sin	
<i>b</i>	<i>a</i>
II. . . . . kralj veliki, kralj kraljev . . . . . kralja	sin . . . . .

Potemtakem je moral biti *a* oče *b*-jev, *c* pa oče *a*-ov; in ker imata *a* in *b* kraljevski naslov, mora biti *c*, ki nima kraljevskega naslova, začetnik kake nove kraljevske dinastije. Ker pa sta bila izmed perzijskih kraljev, ki so zgradili perzepoljske palače in jim vdolbli te napise, samo dva začetnika novih dinastij, namreč Cir in Darij Histaspov: je morala skupina *a* obsezati ime Cirovo ali pa Darijevo. Ali prva hipoteza je bila nemogoča, ker sta se oče in sin Cirov imenovala oba Kambiz. V tem slučaju bi morala *b* in *c* biti jednako pisana. Vrh tega je bila skupina *a* predolga za besedo Cir, torej Grotefendu ni drugega kazalo, kakor vzeti za skupino *a* ime kralja Darija. Darij je bil sin Histaspov, Darijev sin pa Kserks. Zatorej je čital Grotefend skupino *a* za Darija, *c* (brez naslova kraljevskega) za Histaspom in *b* za Kserksom.¹⁾

¹⁾ Umestno je, da se stvar laže razume, navésti Grotefenda samega: „Völlig überzeugt, dass hier zwei Könige aus der Dynastie der Achämeniden gesucht werden müssten, . . . fing ich an, die Reihe der Könige durchzugehen, und zu untersuchen, welche Nahmen den Characteren der Inschriften sich am leichtesten anschmiegten. Cyrus und Cambyses konnten es nicht sein, weil die beiden Nahmen der Inschriften keinen gleichen Anfangsbuchstaben hatten; es konnte überhaupt weder ein Cyrus noch ein Artaxerxes sein, weil der erste Nahme im Verhältnisse zu den Characteren zu kurz, und der zweite zu lang war. Es blieben mir also nur die Nahmen des Darius und Xerxes übrig, und sie fügten sich in die Characteren so leicht, dass ich in die richtige Wahl derselben keinen Zweifel setzen konnte. Dazu kam, dass in der Inschrift des Sohnes dem Vater gleichfalls der Königstitel beigelegt war, aber nicht so in der Inschrift des Vaters, welche Bemerkung sich durch alle Persepolitische Inschriften in allen Schriftarten bestätigte. Da mir nun durch eine richtige Entzifferung der Nahmen schon über zwölf Buchstaben bekannt werden mussten, und darunter sich gerade alle Buchstaben des Königstitels bis auf einen befanden, so kam es darauf an, jenen nur aus dem Munde der Griechen bekannten

Ko je Grotefend pogodil, katerih kraljev imena tiče v posameznih skupinah, naš rebus ni bil še rešen. Vprašanje je nastalo, v kakem jeziku je treba imena čitati? Da se ne smejo rabiti v ta namen po grških pisateljih popačena imena Xerxes, Dareios, Hystaspes, razvidi lahko vsak. Trebalo je marveč dobiti staroperzijsko obliko teh imen. Naslanjaje se na hebrejsko ime Darjaveš in na neko slično mesto pri Strabonu, je čital Grotefend začetek prvega napisa B (skupino a) *D . a . r . h . e . u . š*. Kakor dandanes vemo, se je bil zmotil naš razvozlavec samo pri četrti in peti črki, ker se mora *D . a . r . j . a . v . u . š* čitati. — Za čitanje drugega lastnega imena v I. napisu (sku-

pina c) mu je Zendavesta ponujala več oblik: Goštasp, Gustasp, Kistaps in Vistasp. Grotefend se je žalibog odločil za napačno obliko *Goštasp*, ko bi prav za prav *Vištasp* — tako slôve staroperzijsko ime kralja Histaspas — imel čitati.

Lože je bilo uganiti imensko obliko tretji skupini b, ki je na čelu II. napisa G, ker so se njene črke, izvzemši prvo, nahajale že v imenu Darijevem. Grotefend si je tu pomagal zopet s hebrejsko obliko Kserksovega imena, ki se nahaja v sv. pismu in ki se glasi „Ahašveroš“ (Ahasverus). Grotefend podtakne neznan prvi črki pomen soglasnika *kh*, to je nemški *ch*, ter oziraje se tudi na grško obliko

Perzepoljski napis B.

D.â.rê.jê.v.u.š. Kh.š.â.jê.th.i.jê
Darij kralj

va.z.ra.ka. kh.š.a.jê.th.i.jê. kh.š.a-
veliki, kralj kra-

jê.th.i.j.â.n.â.m. kh.š.a.jê.th.i.jê.
ljev kralj

da.h-j.u.n.â.m. v.i.š.t.â.ç.pê.h.j-
dežel Histaspov

â. p.u.trê. ha.kh:â.mê.n.i.š.i.jê. h-
sin Ahamenid k-

jê. i.mê.m. ta.cê.rê.m. a.k.u.nê.u.š
i to poslopje (je) napravil.

Perzepoljski napis G.

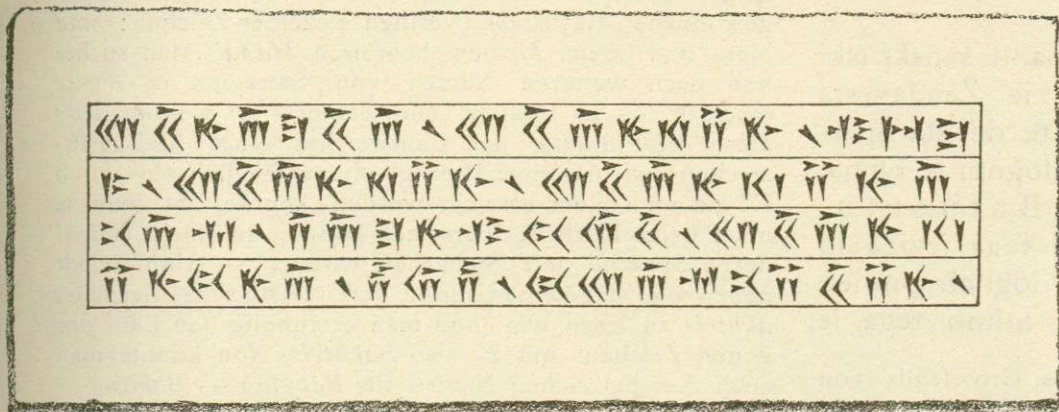
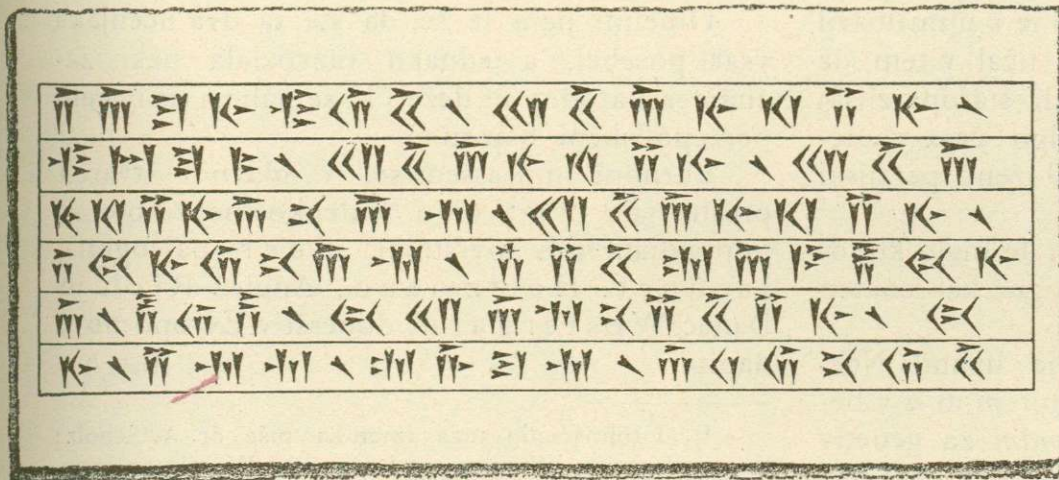
Kh.šê.j.â.r.š.â. kh.š.â.ja.th.i.jê. Va.z.rê-
Kserks kralj veli-

kv. kh.š.â.jê.th.i.jê. kh.š.â.jê.th.i.j.â-
ki kralj kra-

n.a.m. D.a.rê.jê.vê.h.u.š. kh.š.â.jê.th-
ljev Darija kra-

i.jê.h.jê. p.u.t.r.a. Ha.kh.a.mê.n.i.š.i.jê.
lja sin Ahamenid.

(v pomenja kratki a.)

Ξέρξης. čita *Khšharša*. Tudi tu se mu je vrnila mala pomota, kakor zgoraj pri čitanju imena Darija, ker je zamenil soglasnika *h* in *j*.

Iz razvozlanih teh treh imen je sledilo samo ob sebi, kako je čitati kraljevski naslov, ki jim je pridejan. Grotefend je posluževaje se Zendavestinega slovarja tolmačil kraljevski ta naslov „khšeiôh“ (kralj), novoperzijsko „šah“.

Nahmen die Persische Form zu geben, um durch die richtige Bestimmung des Werthes eines jeden Characters die Königstitel zu entziffern, und so die Sprache zu errathen, worin die Inschriften möchten geschrieben sein. Anquetils Zendavesta schien mir um so mehr die beste Auskunft zu geben, da schon Münter aus dem häufigen Gebrauche der Vocale auf Zendsprache gerathen hatte.

Potemtakem bi se po Grotefendovih mislih imela čitati oba napisa G in B tako-le:

- I. *Darij, kralj veliki, kralj kraljev . . . Goštaspov (Histaspov) sin . . .*
- II. *Kserks, kralj veliki, kralj kraljev . . . Darija kralja sin, zemlje vladarja.*

Nun lernte ich aus dem Zendavesta, dass der griechische Name Hystaspes im Persischen Goschtasp, Gustasp, Kistasp oder Wistasp laute; dadurch waren mir die ersten sieben Buchstaben im Nahmen des Hystaspes in des Darius Inschrift gegeben, und die drei letzten hatte ich schon aus der Vergleichung aller Königstitel für die Flexion des Gen. Singl. erkannt.“ Heeren, op. c. p. 414.

Da je Grotefendova razvozlava res prava, to se je kmalu sijajno pokazalo. V pariškem Louvru hranijo namreč staro vázo (posodo), okrašeno s štirimi različnimi napisi. Prvi napis je hijeroglifski, katerega je že Champollion tolmačil za ime kralja Kserksa. Ostali trije napisi pa so klinopisi. In glej čudo! Prva vrsta klinopisa, namreč staroperzijskega, obsega ista znamenja, katera je Grotefend v svojem perzepoljskem napisu razlagal za značilo kralja Kserksa.

Tedaj je bilo jasno, da je Grotefendov izumek stalna podlaga, na katero smejo učenjaki zidati nadalje.

Vendar vesel ta začetek ni imel povoljnih uspehov, kakor bi človek pričakoval. Tudi Grotefend ni dosti uspel pri svojem nadaljnjem raziskovanju klinopisov, dasi se je z njimi bavil celo svoje življenje.¹⁾ Vzrok je tičal v tem, da so orientalisti premalo poznali staroperzijski jezik in Sanskrit ter da so dolgo časa zamenjavali jezik, v katerem so zloženi perzijski klinopisi, z Zendavesto.

Tudi je bilo takrat odkritih le malo klinopisnih spominikov, da bi bil mogoč kak znaten napredek v tej znanosti.

Šele čez štiriindvajset let je uganil Norvežan Rask klinopisni znamenji *m* in *n* v besedi „Ahamenid“ in končnico *nâm* za genitiv pluralis.²⁾ Sedaj je bilo mogoče čitati popolnoma besedi „kralj kraljev“: „khšâjatija khšâjatija-nâm.

Med tem je zaslovel na zapadu sanskritski jezik in pripravljali pot, da se je Zendavesta bolje razumevala. Od Zendaveste do staroperzijskih klinopisov je bila pot filologom še bližja. Slavnemu Francozu Evgenu Burnoufu, temeljitemu poznavatelju perzijskega jezika in vere, se je posrečilo leta 1836. dognati pomen vseh črk perzijskega klinopisa; mimo tega je

¹⁾ Glej: Der literarische Nachlass Grotefends von I. Flemming v zbirki: Beiträge zur Assyriologie, herausgegeben von Friedr. Delitsch u. P. Haupt, I. Bd. Leipzig 1890, str. 80 sq.

²⁾ R. Rask, Ueber das Alter und die Echtheit der Zend-Sprache und Herstellung des Zend-Alphabets. Uebersetzt von Friedrich H. von der Hagen, Berlin 1826.

on prvi dokazal, da jezik klinopisnih spominikov ni isti ko Zendavestin, ampak samo soroden.

Isti čas je Nemec Kristijan Lassen, profesor v Bonnu, veščak v indijskem slovstvu in starožitnostih, pomagal naši znanosti za doberšen korak naprej. Opozoril je namreč sovrstnike, da se nekatere besede, ki se v klinastih napisih čitajo sicer pravilno ne dadó izgovarjati, n. pr. „çprd, ktptuk, fraisjm“ itd. Zato je Lassen učil, da je treba vsem soglasnikom pripeti kratki samoglasnik *a*, slično kakor v indijskem alfabetu. N. pr. kralj Darij se piše v klinopisu: *DARJVHUS*, a čitati je treba *DA-RaJaVaHUS*. Šele po tem izumku Lassenovem so dobili perzijski klinasti spominiki svojo filološko vrednost in pravo razlago.

Omeniti nam je še, da sta ta dva učenjaka vsak posebej, a jednako razvozlala neki znamenek narodov in dežel, ki se nahaja na nekem perzepoljskem napisu.¹⁾

Burnouf in Lassen sta v glavnih stvareh predstavljala prav; njiju malenkostne zmote so popravljali njih sovrstniki: Beer (paleograf), Jaquet, Holtzmann, Anglež Richin Danec Westergard, donesši v Evropo nove napise. (Dalje.)

¹⁾ O tolmačenju tega imenika piše dr. A. Scholz: Die Keilschrift-Urkunden und Genesis, Würzburg 1877, str. 15 prav zanimivo: Beide Gelehrten fanden in einer langen Inschrift ein Wort, welches nach den bereits gewonnenen Buchstabenwerthen einzelner Zeichen: *mad* hiess und lasen: *Medien*, hebräisch *Madai*. Man suchte nun nach weiteren Namen von Satrapien in dieser Inschrift. — Es braucht kaum bemerkt zu werden, dass diese Bestimmung des Lautwerthes eines Keilschriftzeichens, wie das einer Hieroglyphe, anfänglich blos durch Eigennamen erreicht werden konnte, da man ja noch keine Inschrift übersetzen konnte, und nicht einmal deren Sprache mit Sicherheit wusste. — Unmittelbar neben *mad* stand eine Gruppe, deren letzte sechs Zeichen: *akhtris* zu lesen war, und man bestimmte den Laut des ersten Zeichens mit *B*, also *Bakhtris*. Nun konnte man auch den persischen Namen für *Babylon* — *Babirus* — die persische Sprache hat kein *l* und setzt an dessen Stelle *r*, — lesen. Andere geographische Namen ergaben andere alphabetische Laute und so konnten Burnouf und Lassen bereits 1836 an die Entzifferung von Inschriften gehen. Sie stützten sich bei dieser Arbeit auf Sanscrit, die Zendsprache und das Neupersische.

Prodiranje proti severnemu zemskemu tečaju.

(Spisal dr. Simon Šubic.)

(Konec.)

„Nekaterim velja“, pravi Christoferson, „prezimovanje v ubožni kolibi, zgrajeni z lastnimi rokami, prezimovanje v neznano dolgi arktični noči, — to jim velja za orjaško delo; drugim

zopet vlak sanij s psi po roglastem in grobljastem ledovju. Ko bi bili norveški kmetje vse to opravljali s svojimi — trdih del v najhujšem mrazu vajenimi — žuljavimi rokami, pa bi bilo pri kraju z vsem junaštvom! Žuljavih rok je torej pomanjkovalo na ladiji „Fram“.“

„Pomisliti je, da je predrznemu podjetju vendar-le kaj važnejšega treba kakor žuljave roke“, ugovarja Johansen; „razven telesnih je treba duševnih vrlin, preudarka, naklepa, trdne volje in srčnega delovanja, ki ga ne užene nobena smrtna nevarnost.“

„Toda“ — ugovarjal je Christoferson — „ako se ozirate na preudarjanje, moram reči, da je tem manj junaštva pri kakem delu, čim več znanstvenih pripomočkov se je rabilo proti nevarnostim. Recimo, kemik kuha tekočino, ko izganja zrak iz nje. Zavreti jo mora, na ognjišču mu vre —, vrenje pa nakrat preneha. Zvedeni učenjak vé, kaj to pomenja: prekuhana je sedaj in razpočljiva. A njegovo preiskovanje ga sili opazovati tekočino tudi v tem nevarnem stanu. Mož vé, da mu gré za oči, če se razpoči, ali celó za življenje, če nima pripravnih sredstev, s katerimi se ogne nevarnosti. Recimo, da nima zavarovalnih sredstev, vendar se ne dá prestrašiti ter le dela in dela dalje s smrtno nevarnostjo, hrepeneč po znanju. To je tista neustrašljiva predrznost, ki je bolj junaška nego pohajkovanje po ledenih severnih pokrajinah.“

„Kaj pa je storiti neustrašljivemu srcu, če mu vednost in račun pokažeta sredstva, s katerimi si zagotovi srečni uspeh, ali se vsaj ogne smrtni nevarnosti?“

„Če le preveč otipaš cvetlico, izgubi najprijetnejšo vonjavo; če preudarjaš, da bi si rešil življenje, izgubiš junaštvo.“

Pri Nansenovi ekspediciji je bilo vse natančno preudarjeno in premerjeno, preračunjeno in preskrbljeno. Naj torej tukaj mimogredé samo omenim, da so stroški ekspedicije po načrtu bili preračunjeni za 300.000 kron. Državni zbor ‚Storthing‘ je podaril 200.000, kralj Oskar 20.000, konzul A. Chr. Houen 20.000, deset norveških bogatinov skupaj 65.000 in geografsko društvo v Londonu 5600 kron. Zraven tega pa je še baron Dickson poplačal troške za vso opravilo na ladiji.

No, če tudi je imel Nansen mnogo pripomočkov, vendar se ne dá tajiti, da je kazal tudi pravo junaštvo. Povedal je sam tako-le:

„Nekaj dni po mojem dohodu na Franc-Jožefovo deželo sva zvezala svoje čolničke ‚kajakse‘ ter jih priklenila k obrežju. Na čolničke sva spravila vso hrano, sani, orodje in orožje in strelno robo. Takoj sva šla ogledovat deželo. Nisva bila še predaleč od čolnov, ko zaslišiva prihajajoči vihar. Da bi nama ne vzelo čolnikov, vrneva se. Ko prideva k primorju, zagledava čolničke, ki jih je odtrgal in odpeljal vihar, med ledom v morju. Kaj je storiti? V takem trenutku je prazno besedovanje nevarno, preveč časa se izgubi ž njim. Brez pomisleka vržem površno obleko raz sebe, obdržim pa

na sebi volnato jopico in hlače, da ne zmrznem v ledeni vodi. In hipoma skočim v morje za čolnički.

Predno sem skočil v vodo, posvaril me je prijatelj Johansen, rekoč: ‚Nikar — smrtna nevarnost!‘ A v istem trenutku, ko sem spoznal sam pri sebi, da je neogibna sila, sem brez odgovora skočil v ledeno vodo. Kajti če nama odnese viharo morje čolničke, odnese tudi hrano in odnese orodje. Brez orodja, brez streliva in brez hrane sva izgubljena in ob lakoti pogineva.

Ko sem priplaval do čolnikov, so mi že zmrzovali udje, da sem bil ves otrpnjen, kakor bi bil lesen. Ves neokreten in zmrzel sem se poganjal dolgo zastonj, da bi se skobacal v čolniček. Tedaj mi stopi pred dušne oči smrtna nevarnost, da zmrznem, če se toliko ne požinem, da pridem iz vode v čoln. In ta smrtna sila mi je vzbudila v telesu zadnji napor vseh mojih močij — in v čolničku sem bil.

Ko pripeljem rešene čolničke srečno nazaj, zgrabi me Johansen, kakor bi me imel vnovič vreči v morje, pa me odnese v kolibo in vtakne v kožuhovo vrečo. Sedaj me je svalkal in svalkal, dokler se mi ni otajalo, segrelo in zgibalo telo.

In srečno sem prebil smrtno nevarnost; dobro sem spal in drugo jutro vstal zdrav in vesel.

Očitno priznavam tukaj“, — nadaljeval je Nansen, — „da mi ni bilo na slavi, češ, slavili me bodo za junaka, marveč moj namen je bil, da preiščemo, kolikor se dá največ, severni tečaj. Zato mi je veliko bridkostij prizadejalo to, da gibljóče se ledovje ni tiralo ladije naravnost proti tečaju, ampak da se je tir predaleč od severa zvil proti večeru. S tem odklonom me je priroda prisilila zapustiti ladijo in peš s spremljevalcem Johansenom iskati poti proti tečaju. Žal mi je pa sedaj, da nisem na poti ob sibirskem pobrežju vzel s seboj vseh psov, ki so bili zame pripravljeni, in pa da se s hrano za živali nisem dosti preskrbel, ker na saneh bi bil pač rinil s psi do tečaja.“

A vse te bridkosti ne zadevajo mojega življenja, ampak samo moje srce, čegar želje se niso dopolnile. Ekspediciji še manjka pravega zaželenega uspeha. Ko bi mi bilo bolj za slavo junaštva kakor za resnobno preiskovanje arktičnih pokrajin in ondašnjih prirodnih pojavov, slepo bi se bil vrgel vsaki nevarnosti v naročje in kaj malo vprašal po tem, ali končam z uspehom ali s smrtjo. Sam sebi ne prisvajam nikakoršne slave junaštva, pač pa tistim mornarjem srednjega veka, ki so prvič veslali okrog južnega predgorja afriškega in ameriškega in ne manj Magellanu, ki je prvi priveslal okoli in okoli sveta.“

„To so bili res junaki“, reče Björnson. „In da razumete, zakaj, pokličem vam v spomin, kako se je godilo izkušenemu Bartolomeju Diazu, portugiskemu brodarju, ko si je iskal poti v vshodno Indijo na južnem koncu Afrike. Tu je zašel med strašanske viharje, da se je moral vrniti, ne da bi bil dosegel svoj namen. Zato je Diaz južnemu predgorju afriškemu dal ime: ‚Predgorje viharjev‘. Kralj portugiški pa je vzkliknil ob sporočilu, da je Diaz sicer došel do južnega konca Afrike, a komaj rešil življenje: ‚Predgorje dobre nade‘ naj bo, zakaj Diazova najdba me navdaja s sladkim upanjem, da najdemo pot po morju v vshodno Indijo!

In po pravici je obsodil Diaz to predgorje; to se je izkazalo nad njim samim: zakaj ko je pozneje s Cabralom vred poskusil veslati okrog predgorja ‚dobre nade‘, je strašanski vihar razbil polovico ladij in potopil v razburjeno morje z moštvo in z Diazom vred.

Glejte, to je bilo junaštvo vredno slave, zakaj tako dobro je poznal B. Diaz smrtno nevarnost, da jo je celo v imenu izrazil, katero je dal najdenemu predgorju; a več kakor življenje mu je bilo hrepenenje; da bi našel pomorsko pot v Indijo.

Jednako je pokazal tudi Magellan veliko junaštvo, ki je prvi obvozil vso zemljo. Nečem izvzeti drugih pogumnih odkritelcev novih dežel, posebno Amerike. Pomisliti moramo, kako slaba sredstva so imeli za svoje namene.

Pa bodi dovolj o tem, saj ste zvedeni v zgodovini in ni vam treba ponavljati tega, česar smo se učili že v šolah. S temi spomini sem hotel le opozoriti vas na pravo junaštvo. In gledé na to moramo priznati resnično in pravično, da je Nansen dovršil junaško delo, ki se sme primerjati z drugimi velikimi zgodovinskimi deli.

Jednako junaštvo je pokazala tudi Franklinova ekspedicija. Žal, da ni imela toliko sreče kakor Nansenova. Pozneje so našli nekaj tovarišev zmrznjenih v ledu in poleg njih dobro zavarovane dnevnik. Tako so junaki darovali življenje, ko so izročali svoje izkušnje, svoje preiskovanje in svoje pozvedbe v korist spoznavanju sveta.

Kaj je v primeri s takimi blagodušnimi junaki novodobno pohajanje po gorah, po snežnikih in ledenikih? Res mnogi izgubé svoje življenje po brezdneh in plazéh, a večinoma s praznimi rokami. Torej si ne pridobé nobene slave junaštva in nobene pravice do neumrjivosti. Lahkomiselno žrtvovanje svojega življenja nima nobene vrednosti za blaženje človeštva ter nobenega zasluženja za večnost.

Čim manj storé srečelovci za večnost, tem bolj našopirjajo svoje dejanje z lepimi besedami,

z bujnimi popisi. Kako vse drugače, kako trezno pripoveduješ ti, Nansen, svoje misli in dogodke! Zmernejšega popisa, preprostejše slike junaškega dejanja ni najti kakor v tvojem sporočilu o prezimovanju na Franc-Jožefovi deželi. Medvede, praviš, sva streljala za hrano, mrože za kurjavo. Sestavila sva si kolibo iz kamenja, prsti in mahú, pokrila jo z mroževimi kožami. Mast sva porabila za kuho, za razsvetljava in kurjavo. Zima je pretekla dobro; najino zdravje je bilo izvrstno. Nazadnje pride pomlad, solnčni svit in proti jugu in jugo-zahodu otajano morje. — In pot k vrnitvi domov je stala odprta.“

„Pozna se ti, da si pesnik“, pristavi Nansen, „zakaj ti občutiš z nami vred nekaj tistih bridkostij, ki smo jih pretrpeli v odljudnih ledenih puščavah, kakor bi bili zapuščeni od vsega živega sveta. Tvoje blago pevsko srce je občutilo tudi tisto nepopisno veselje, od katerega nama je poskakovalo srce, ko sva zadela skupaj z Jacksonom in ko sva čula, da pride ladija, ki nas reši vse! Kar se slave tiče, ne hrepenim po njej; dovolj mi je, da sem služil človeštvu in znanstvu z najboljšim namenom“

X. Nekdanje tropično podnebje ob mejah severnega tečaja.

V sedanjosti je tečajno okrožje — razven nekoliko poleti otajanega morja — čez in čez pokrito z ledom in snegom. Čeprav solnce več dni ne zaide pod obzorje, ne vzdigne se nikdar visoko na nebu ter ne prinaša pokrajinam toliko gorkote, da bi se dežele in morja otajale za dalje časa. Tudi ondi, kjer se nahaja včasih poleti kaj otajanega primorja ali celó odprtega nezamrznjenega morja, tudi tam je vse zamrznjeno med dolgo zimo severnih krajev.

Kanejeva ekspedicija n. pr. je našla ob večernem primorju Grenlandije otajan preliv tekočega morja: ‚Smith-Sund‘; a tako hitro je nastopil mraz, da je zima ujela mornarje v svoje ledene klešče. Kanejev tovariš Morton je zagledal še dalje proti severu ležeče prosto, nezamrznjeno morje; a mornarji, ki so pozneje iskali, niso ga dobili več, dokler ni Hays potrdil, da je je tudi ugledal. Še bolj pa je zamrznjeno vshodno primorje Grenlandije: k večjemu se poleti toliko otaja, da se morje vleče s poveznim ledom. Zato je bila ladija Germanija nemške ekspedicije l. 1869. kaj srečna, da je dospela do vshodnega obrežja. In prepričali so se mornarji tedaj, kakor pozneje Nansen, da je Grenlandija vsaj pozimi pokrita vsa s snegom in ledom. Le poleti se najde semtertje po gorkejih dolinah nekaj malo rastlinstva in živalstva.

Ta silni mraz po deželi in po bližnjih morjih je izpodnesel vsakateri poskus, da bi se

poleg Grenlandije prodrlo v severno okrožje proti tečaju.

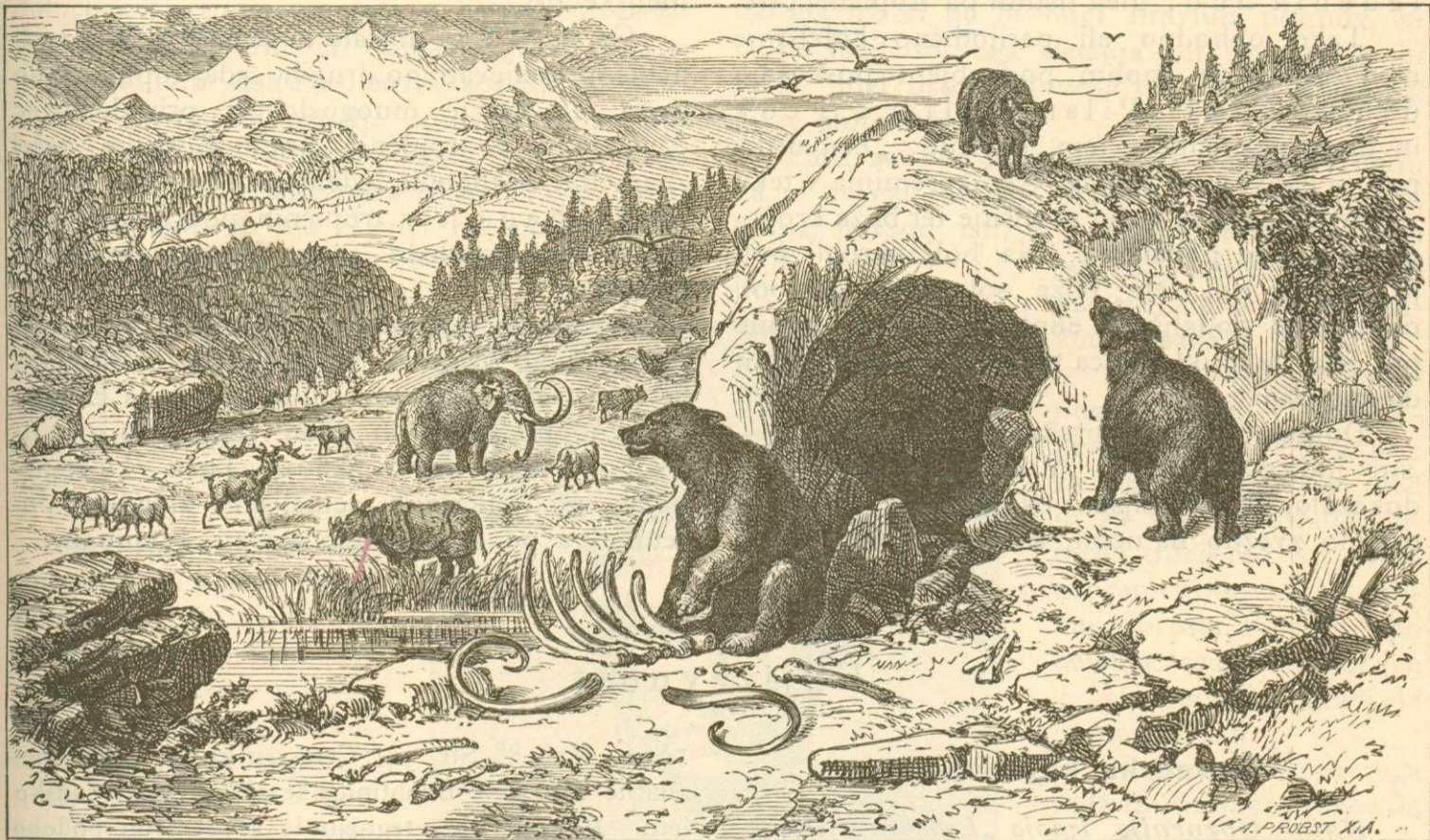
Dandanes nima Grenlandija nobenih prav stanovitnih prebivališč, zakaj Eskimi se le klatijo semtertje.

V nekdanjih, vsaj predzgodovinskih vekih pa je bilo podnebje na Grenlandiji vse drugačno, bilo je gorko — tropično.

Oglejmo si najprej zgodovinske čase. L. 986. so došli v Grenlandijo naseljenci iz Norvegije. Stari Norvežani 'Wikingi', pod vodstvom kralja Erika Rdečega so prvi veslali po širnem oceanu. Naselili so se po Islandiji in po

Grenlandiji in našli celó pozneje zopet pozabljeno Ameriko. Norveški kralj Harald Hardrade je poskusil ob Grenlandiji prodreti dalje proti severu. Tedaj namreč še niso poznali ljudje ne dolgih severnih nočij ne strašanske teme ondašnjih meglenih dni. Sporoča se, da se je Harald z naporom vseh močij komaj rešil pred zijajočim brezdomom: 'Ginunga gap', 'na koncu sveta'.

V trinajstem stoletju je imela ta dežela dvoje mest in 280 drugih stanovitnih naselišč in petnajst cerkvá. V tistih dnéh je bivalo po Grenlandiji nad deset tisoč duš. V zadnjih 600 letih pa je

Obraz iz srednje Evrope v predzgodovinskem času.

huje in huje pritiskajoči mraz pregnal vse naseljence ter ni ostalo drugih prebivalcev kakor domači Eskimi.

Misijonar Egede iz Norvegije, ki je obiskal Grenlandijo leta 1721., ni našel ondi nobenega Evropejca več —, hodil je po zapuščenih razvalinah nekdanjih evropskih naselitev.

Vse drugače je bilo vreme in podnebje na Grenlandiji v predzgodovinski starodavnosti. Tedaj je uživala ta dežela tako gorko in celó vroče podnebje, kakoršno uživajo sedaj prebivalci vročih tropičnih pokrajin spodnje vshodne Indije ali pa otočani na Cejlonu.

Kdo more to vedeti? Ugovarjate po pravici.

Odgovor: Grenlanška zemlja sama nam razodeva to zgodovinsko resnico; razodeva jo s

svojimi ostalinami in z okamenelimi tropičnimi rastlinami, zakopanimi v tleh grenlanških.

Mraz in ledeno podnebje, kakoršno je tam sedaj, pa tropično rastlinstvo, sta dvoje nezdržljivih nasprotij!

Švedski naravoslovec Nathorst je v tretjem zemeljskem skladovju pri Ugarangosuhi na Grenlandiji našel pernat list nekega tropičnega krušnega drevesa (Artocarpus), pa tudi odlomke lotosa, magnolije, figovega drevesa in druge. Ta znamenita najdba spričuje, da je koncem krednega posedanja zemeljskih skladov Grenlandija (nad sedemdeseto stopinjo severne širine) imela tako toplo podnebje, kakoršno imajo sedaj južni kraji, kjer rasto dandanes one rastline.

A ni samo Grenlandija doživela taka nasprotna podnebja. Saj se še marsikdo spominja, da so pred nekimi desetletji ob iztoku sibirske reke *Le na* v Ledeno morje v ledu našli zakopane, dobro ohranjene ostanke mamuta in drugih tropičnih živalij. Vse to kaže, da se je tropično podnebje v predzgodovinskih vekih razširjalo na široko po deželah, ležečih ob mejah sedanjega zamrznjenega okrožja severnega tečaja.

Dosedanje pozvedbe dokazujejo za gotovo, da se je v severnih pokrajinah v teku vekov izpreminjevalo podnebje: bilo je sedaj mrzlejše, sedaj gorkejše nego v današnjih dneh. Imele so severne pokrajine Evrope najmanj šest svojih ledenih dob, med tistimi pa tropične čase.

Tako obhodno ali perijodično kolebanje med mrzlim in toplim podnebjem poskušajo učenjaki: *Croll*, *Pilar*, *Wallace*, *Peuk* in drugi razložiti s tem, da trdè: „Zemeljska pot — elipsa krog solnca — se izpreminja v teku vekov tako, da se sedaj skrajšuje ter bliža krogu, potlej pa se podaljšuje. Na bolj okrogli poti je zemlja pol leta bliže solnca ter se bolj ogreje; na podaljšani eliptični poti pa ostane pol leta dalje od solnca ter se bolj ohladi kakor dandanašnji.

Dognano pa to vprašanje še nikakor ni — „sub judice lis est“. — V novejših dneh se je dokazalo, da zemeljska os ne kaže vedno na tečajno zvezdo na nebu, ampak da os nekako

omahuje. Za osjo omahuje tudi tečaj ter se premiče od pokrajine do pokrajine — in s tečajem se premičejo ledeni kraji. Kaj takega se godi, če prav v tesnih mejah, dandanes; godilo se je brez dvombe tudi v predzgodovinskih vekih. — Vendar-le bi bila sedaj še velika predrznost reči, da je omahovanje (nutacija) zemeljske osi jedini vzrok preseljevanja toplega in mrzlega podnebja.

Z ozirom na omenjene zemljepisne pozvedbe dokazuje *H. Trautschold* v razpravah carske družbe naravoslovcev v Moskvi, da počasno izpreminjevanje grenlanškega podnebja prihaja od počasnega omahovanja zemeljske osi.

Če je to res, moralo bi se tudi ledeno podnebje preseljevati po drugih, sedaj toplih krajih sveta. In res je mnogosloveči prirodoslovec *Agassiz* v tropičnih krajih Brazilije našel znamenja nekdanjih ledenikov. Pa tudi *Maurice Chapa* je v tropičnih pokrajinah francoske Afrike zasledil znake predzgodovinskih ledenikov.

Po takem izpreminjevanju toplih in mrzlih podnebij po svetu bi se razumelo, zakaj je začetkom tretje zemljjetvorne dobe uživala Evropa tropično podnebje, in zakaj so na *Saksone* v tistih vekih rastle *palme*, ki se nahajajo po ondašnjih zemeljskih skladeh, posebno pa po saksonskem rjavem premogu.

Književnost.

Slovenska književnost.

Katol. Obzornik. Izdaja „Leonova družba“. Urejuje dr. Aleš Ušeničnik. Leto I. Štev. I. V Ljubljani, 1897. Tiska „Katoliška Tiskarna“. 8°. Str. 108. — Tu imamo prvi zvezek novega znanstvenega lista, čegar namen je, da goji pravo znanstvo na trdnem temelju katoliške vere. Čeprav zaradi obilne druge tvarine naznanjamo list šele danes, pa tudi sedaj ob kratkem, vemo vendar, da je „Obzornik“ našim prijateljem dobro znan. Z leposlovnega stališča omenjamo posebno lepo pisavo urednikovo. Prva številka je jako mnogovrstna in se ravna zares po imenu listovem „Obzornik“. Katoliškemu in znanstvenemu napredku naš iskreni pozdrav! (Izhaja štirikrat na leto in stane 2 gld. 50 kr.)

Drobtinice. XXIX. letnik. Uredil dr. Frančišek Lampe. Založila „Katol. družba“ za Kranjsko. V Ljubljani. Natisnila „Katoliška Tiskarna“.

1896. Mali 8°. Str. 34. Cena 20 kr. — Tako nezatne niso bile Drobtinice še nikoli, kakor lansko leto. Prikupiti se utegnejo le še z lično podobo sv. Družine in pa s poslovenjenim spevom „Sveta družina“. Te skromne oblike so krive slabe gmotne razmere naše „Katoliške družbe“, v katere je prišla po potresu. Hiša društvena se je morala podreti in sedaj se mora nova zidati: to stane veliko denarja. Kje naj ga vzame „Katoliška družba“, ki se je morala zadolžiti še za to, da je plačala staro hišo? A upajmo, da se kmalu povzdigne krasna nova hiša „Katoliške družbe“ v Ljubljani in ž njo vred se razširijo tudi „Drobtinice“. S.

Zabavna knjižnica za slovensko mladino. Urejuje in izdaje Anton Kosi, učitelj v Središči. VI. zvezek. V Ljubljani, 1897. Založil izdajatelj. Natisnila Katoliška Tiskarna. — Str. 47. Cena 15 kr. Ker se gospod izdajatelj tako stanovitno in v dobrem duhu trudi za mladinsko književnost, vreden je vsestranske podpore pri mladinoljubih.

Skrb za družinico. (Slikal H. König.)

Pogovar

Od pijače, inu ventočejna tega Vina

med enim G: Fajmoštram, inu med šterjim Farmanim, katerih imena so tukej le izmislene.

(Dalje)

IV. Z a p o v d. Če tega pijanca Oča, ali Mate še v živlejnu se znajdejo, toku takšni Starši tud nad svojem Synam eno palco svoje starost imajo, pak ne, koker Tobias, inu Anna nad tem mladem Tobiasam k troštu svojga živlejna (*Tob: 10, 4.*), temuč k režallejnu: ne k vessellu, temuč k bridkust: ne za opirajne, temuč za dolitrejne svojga Zravja, inu Živlejna; kir njuh pijančuvajna navajene Syn namara za očetovu, inu maternu svarjene, zapravla njuh premožejne, zameče njuh podvučejne, naodrajtuje ta njem venizgovorjene pobulšek, naperpravy njem to potrebnu oblačilu, inu želly njuh raiš dones, koker jutri mertve viditi.

Če pak en pijanske človek ottroke ima, raunu toku on nadapovne dovžnost pruti ta istim ne na duši, ne na tellesu. Inu scer prvič kar tellu tega Ottroka zadene, on neč kej naskerby za živež taistega, ne za gvantec, inu čevle, ne za zravje, ne za živlejne: še mein previdy njemu zaprej za prihodnu živlejne: pač pak zapije usse premožejne, iz kateriga ta Ottrok be svoja dota, ali erbšna imeti zamogov, inu pusty njega gorirasiti brez ussega navuka, de potem takšne sorte ottrok nobeniga della nazna, s katerim be on sebe brez škode svojga bližniga enkrat redyti v Stanu biv. Drugič kar Duša tega Syna, ali hčerke amtiče; Ah! kulkokrat so te trunčeni Očetji, inu Matere krivi, de nekater njuh Ottročiček poprei umreti more, koker keršen bode! Leti pak, katiri srečnu na ta Sveit pridejo, inu zravi gorirasejo, nigdar od svojeh vinskeh staršu keršanskega navuka naslišijo, tudi v Šolla, ali v Cerku pošillan, še mein od njuh pellan bodo h tem navukam; inu toku v veliki navumnost zastanejo, inu naznajo se varvati tega hudiga, inu storiti to dobru. Ja zraven te zamude takšni Staršy svoje ottroke še pohujšajo; zatu so pak tudi iz teh mladeh usti poprej šlišati kletvine, koker molitve: poprej klafarske, inu nesramne pessem, koker svete, inu hvaležne, inu poprej se nad njem zamerkujejo naspodobne della, koker te pravične; inu kar od svojga Očeta, inu Matere še zadost pregrešneh štükelcu se nanavuče, se pak ony nalezejo usseh Sort hudoby v porredneh tovarštvah, v katire ony po svoje vole brez

ussega strahu zahajajo, ter postanejo ta ner škodliviše cvet tega strupeniga kačiga Zaroda.

K temu nej bo še perstavlenu, de sledne pijanc na dovžnoste pruti svoj Ženi zadost nastury, ravnu toku ena pijanka pruti svojmu moža, inu nameist deb žena po bessedah S: Paula skuz moža posvečena bila, ali mož skuz ženo. eden od drugiga to brumnost gorjemala (*1 Cor: 7, 14*), pak še le eden drugiga v hudobije zapledèta, inu scer v hudobije tega šoraštva, kader se za dom neč naperpravy, zavol naskončne pijače neč nadella, dota zapravla, od hiše preč jemle, živina, rištinga zastavla, k tem starem dovgovami te nove perstavljajo: v hudobije tega eiffrana, kader ta pijane mož, ali žena se v tovarštvah z drugim perprijaznu peča, ali čez noč v domačeh Soseskah brez potrebe zastaja: v hudobije te nečistost, kader ony v njuh zakonskemu stanu G: Boga od sebe, inu od svoje duše odveržejo, inu se med saboj tok zaderže, koker kojni, inu mezgi, kateri zastopnost nimajo. (*Tob: 6.*)

K Zadnimu: en pijanc se tud krive znajde v četerti Zapovd, kader on po zapovd Kristušove te Zerkve napošluša; ô neizrečena slepota teh Ludji! kulkokrat eny po vasèh cella noč cehajo, aku lih drugi dan ali Nedella, ali zapovedane Praznek nastopy, ter ony per S: Maši, če ony vender zraven perlezejo, povni dremote kinkajo inu med pridgo smerčè: za S: Post takšnim tudi neč mar ny; zakaj ony v postneh dnevah žerò, inu pijejo brez mase, glih koker v pustu: za velikonočna Spovd so eny med pijancmi vendar skerbni: al kai pomaga, kir ony večdell le k videzu se spovdujejo, zatu pak ony naznane, ussegamogočne, inu mutaste Spovdnike jišejo, katiri njuh zavolo pijanost, inu teh pregreh, katire nezmasna pijača, inu pijanost za saboj uleče, nigdar nasvarè, ampak serčnu od pijanske navade odvežejo, kar cel' Smu Petru Firštu teh Apostelnu odvezati be namogoče bilu; od tod pak izvyra vunu krevičnu zaničuvajne, s katerim te pametni, inu tega izveličajna svojeh farmannu želni Duhovni od meskaterih v pijanost zakorreninenih Ludji večkrat špotlivu obsuti bodo: skuz enu takšnu zaderžanje ali napridete, ô pijanci! v štuvejne

taisteh, od katireh Kristus je k svojim Jogram govorov: kater vas pošlušā, leta mene pošlušā, inu kater vas zaničuje, leta mene zaničuje, inu kater mene zaničuje, leta zaničuje taistiga, kater je mene poslov. (*Luc: 10, 16.*)

V. Z a p o v d. Nikar vina naogleduj, opominuje Salomon, kader taistu je romenu, kader njegova farba v glažu leskače, onu scer perjetnu noterteče: ali h koncu bode ogriznelu, koker en Gad, inu glih koker en bazilišk bode svoj strup naraznu rezlilu. (*Prov: 23.*) Koga zastopi Salomon skuz ta strup: ta Škoda, katira se človeku skuz pijanost gody, glih koker strup odusame človeku to živleine, še hujši pijanost človeka škodje, ter mu odusame Živlejne tega trupla, Živlejne te Duše, inu Živlejne večnu. Cviblaš nad resnico teh bessedy, ô pijanske človek! pošlušaj tedej še Salomona, koga on v svojeh pregovarjah zamerkuje! to namreč, kar tudi my ob sedajnimu času nad tem trunčenim vidmo: komu je gorjé? kateriga Očetu gorje šliši? kdu luby to tergajne, inu prepričajne? kdu pade v jama? kdu doby brez uržaha rane? komu pride temnoba teh Očy? kaj ne? temistim, katiri se vednu per vinu zaderže, inu njuh muja je glaže izpivati? (*Prov: 23, 29.*) Tudi ta modre Syrah opominuje, rekoč: nānapelluj taistiga, kater vinu luby, k te pijači, zakaj vinu je njuh veliku ob živleine perpravlu. Tokū škodje pijanost na tellesu, inu živleinu tegaistiga! Pak leta škodje tudi na Živlejnu te Duše, kateru je ta posveteoča Gnada; (*Eccli 31, 30*) al ni ta resnica še toku očitnu na dan postavlena, da nobeden nad njo cviblāti namore, namreč nezmasna pijača, inu pijanost je sama na sebi pregrešna? Inu znanu biti tud more, de ona veliku hudiga za saboj uleče; od katere rečy ravnu zdei naprej bode nesēnu. Katira škoda tudi v sebi zappopadena ima ta zgubo večniga Živlejna; koker nas S: Paul v pismu na Galatherje zagviša, kir on glih toku od pijanost, koker od nevošlivost, koker od ubivajna, koker od požrešnost, inu od pregreh, katire so letim enake, spričuje, de taisty, katiri takšne dapernašajo, nabodo kralestvu Gospuda Boga zadobili. (*Gal: 5.*) Tukej se pusty en Bessednick šlišati, kater za pijance bessedo pelle, inu pravý: sej se zna en pijanc spokuriti, skuz pokura to Gnado zadobiti, inu potem to večnu živlejne v Nebesih possediti. Al temu se to uprašajne zuperpostav: kdaj se zamore ta nezmasni pijači jizdane človek spokuriti? al v pijanost? al kader pijanost minne? Sleherne bode odgovorov: Kader ta človek je vina sit, inu dokler je on pijen; toku ny mogoče se spokuriti; koker en človek, dokler on terdnu spy, v sredi svojeh Sovražniku naspozna nobene nesreče, on nabejžy, on nakliče druge za pomuč: glih toku en z vinam,

ali z drugo močno pijačo nalyte človek naprevdy nobene nesreče, on našovražy to nezmasno pijačo, on ny v stanu iz celliga serca k svojmu G: Bogu se nazajpodati, še mein on zamore perpravlen biti te pravici Božji zavolo svojeh pregreh zadost sturiti. Tedei se bo spokurov en takšne človek, kader pijanost minne? O slepi, inu svojga izveličajna groznu šovraženi Ludje! al navidite? ali našlište sami, kulkain pijaneh Ludji so poprej smert sturilli, koker ony so trezni ratali? Al ny Holophernes od Judith ukulipernessen biv, kader on je od velike pijanost močnu zaspav, inu ta čas je zgubov glavo, Duša, inu Nebesa? (*Judith. 13.*) Al ny Amnon od Šlužabniku svojga brata Absalona raunu takrat, kader o i od vina je zmamlen perhajov, na to od taistega danu znamine umorjen biv? pak pokaj exempelnē iz starih caitu jest naprejulečem; kir med nam noveh namajnka? kulkukrat po nesreče se te pijanci pobijejo? zdei pade leta iz voza, inu mu kollu glavo iztäre: zdei bo en druge trunčen od Božjega žlaka udarjen: zdei odlety nekateri v pijanost iz vrh kojna, inu se mužgane njegove po zemle resujejo; zdei se uderre en pijanc tam po wregu, tukej v en brezn, inu konča tok nesrečnu svoje živlejne: kulku njuh je pak še v velikimu snegu zmerznilu, inu v Vodah, ja cel' v lužah potonylu, kdu zamore njuh štuvejne povedati?

Inu katire G: Bug v njuh pijanost naglu v večnost napokliče, ampak pusty njuh še živeti, mejniš, ô človek! de ony se spokurē, kader pijanost-se jim iz glave skady? Ti falliš; Zakaj takšni v nezmasno pijačo zalubleni Ludje, dokler ony so sami per sebi, inu se per vinu naznajdejo, neč na pukuro, pač pak kej? kdaj? inu koku bodo ony supet dobre volle? mislejo. ja koker S: Pismu povē, de pijanci cel' v spajnu žellje za vinu piti imajo; kdaj bodem jest se prebudov, inu zupet te vina najdov? (*Prov: 23.*) toku Salomon govory v njuh peršone. Žallostnu je to slišati: pijanci večtheil v nepokurí zastanejo, inu v pregreh te pijanost, inu drugeh hudoby, katire ta nezmasna pijača za saboj uleče, nespokurni inu terdauratni umirajo; pak vender raunu ta navuk pernese naprej S: Ambrož čez vune bessede Mojzesove: Žovc teh Lindvernu je njuh vinu, inu strup teh gadu naozravlene. (*S: Ambros: de Elia, et jejun: c: 14.*) Lepu bo zraven postavleno, naozraulene, povē ta S: Vučenik; zakaj veliku njuh je bilu od drugeh kači strupa ozravleneh, nobeden pak od pijanost: inu raunu leta uržah je, de to vinu nabode v S: Pismu ussakimu strupu, temuč strupu teh Lindvernu, kater je naozravlen, perglihanu. Tokū se škodjejo te ludje sam sebe skuz pijanost, inu nezmasne pijače tud na večnimu živlejnu.

(Dalje.)